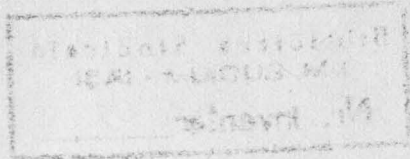

578
492
1050

M. GORCHI
AZILUL
DE NOAPTE

915
A 97

PERSONAGIILE :

MIHAIL IVANOV COSTALIOV	54 de ani, proprietarul azilului de noapte.
VASILISA CARPOVNA	soția lui, 26 de ani.
NATAȘA	sora ei, 20 de ani.
MEDVEDIEV	unchiul lor, agent de poliție, 50 de ani.
VASCA PEPEL	28 de ani.
CLEȘCI, ANDREI MITRICI	lăcătuș, 40 de ani.
ANNA	soția lui, 30 de ani.
NASTIA	24 de ani.
CVAȘNIA	vânzătoare de colțunași calzi, aproape 40 de ani.
BUBNOV	șepcar, 45 de ani.
BARONUL	33 de ani.
SATIN	aproximativ de aceeași vârstă, aproape de 40 de ani.
ACTORUL	
LUCA	pribeag prin locurile de închinăciune, 60 de ani.
ĂLIOȘCA	cizmar, 20 de ani.
CRIVOI ZOB TATARUL	} hamali.

Câteva haimanale fără nume, care nu vorbesc.

915
A97

ACTUL I

O pivniță ce seamănă cu o peșteră. Tavanul, o boltă grea de piatră, afumată, cu tencuiala căzută. Lumina pătrunde dinspre spectator de sus în jos, prin fereastra pătrată din dreapta și dela rampă. Colțul din dreapta este ocupat de odaia lui Pepel, despărțită prin pereți de scândură subțire; lângă ușa care răspunde în această cameră se află patul de scânduri al lui Bubnov. În colțul din stânga — un cuptor mare rusesc; în zidul de piatră din stânga — ușa spre bucătăria în care locuiesc: Cvașnia, Baronul și Nastia. La perete, între cuptor și ușă — un pat mare, despărțit de restul încăperii printr-o perdea murdară de stambă. Peste tot de-a-lungul pereților este o lavită lată ce servește de pat comun. În primul plan — la peretele din stânga — o buturugă de lemn, în care sunt prinse o menghină și o mică nicovală; alături, în fața nicovalei, o buturugă mai joasă, pe care șade Cleșci și potrivește chei la niște lăcăle vechi. La picioarele lui sunt două legături mari de chei de diferite mărimi, înșirate pe două inele de sârmă, un samovar de tablă turtit, un ciocan, niște pile. În mijlocul încăperii — o masă mare, două bănci, un scaunel, toate din lemn nevopsit, murdare. La masă, lângă samovar, trebăluște Cvașnia. Baronul mestecă o bucată de pâine neagră, iar Nastia șade pe scaunel, cu coatele pe masă și citește o carte ruptă ferfenită. Culcată pe patul de după perdea Anna tușește întruna. Șezând pe patul lui de scânduri, Bubnov potrivește niște pantaloni vechi, descușiți, pe un calapod de șepci pe care-l ține între genunchi și chibzuește cum să croiască. Lângă el se află o cutie de pălării ruptă, în care ține cozeroace, bucăți de mușama, cârpe. Satin tocmai s'a trezit, stă tolănit pe patul de scânduri și mărăie. Actorul nu se vede, se aude doar cum se foaște pe cuptor și tușește. Inceput de primăvară. Dimineața.

BARONUL : Mai departe !

CVAȘNIA : Nu-u, dragă, îi zic, vezi-ți de treabă și lasă-mă în pace. Eu, zic, am trecut prin asta... și acum chiar de m'ar ține numai cu pui fripți, tot nu mi-aș pune pirostriile'n cap !

BUBNOV : (*către Satin*) Ce tot grohăi acolo ?

(*Satin mârâie*)

CVAȘNIA : Cum adică, eu, zic, o femeie slobodă, fără stăpân pe cap, și să mă înscriu în pașaportul altcuiva, să mă bag de bunăvoie roabă la bărbat — asta nu ! Despre partea mea poate să fie și un prinț american — și tot nu m'aș mărita cu el !

CLEȘCI : Palavre !

CVAȘNIA : Cu-um ?

CLEȘCI : Palavre ! zic. Tot ai să te cununi cu Abramca...

BARONUL : (*îi smulge Nastiei cartea din mână și citește titlul*) „Amorul fatal“... (*Râde cu hohote*).

NASTIA : (*intinzând mâna*) Dă-mi-o... dă-mi-o înapoi ! Hai... nu te mai ține de șotii !

(*Baronul o privește, fluturând cartea în fața ei*)

CVAȘNIA : (*către Cleșci*) Țap roșcovan ce ești ! Cum, zici că astea-s palavre ! Cum îndrăznești să-mi spui o așa vorbă necuviincioasă ?

BARONUL : (*lovind-o pe Nastia cu cartea în cap*) Proastă mai ești, Nasta...

NASTIA : (*îi ia cartea din mână*) Dă-mi-o...

CLEȘCI : Ia te uită ce cucoană mare !... Abia aștepți să te cununi cu Abramca... lasă că știu eu...

CVAȘNIA : Ei așa ! Cum să nu !... Mai vorbești... După ce ți-ai chinuit nevasta, de-ai adus-o cu un picior în groapă...

CLEȘCI : Tacă-ți gura căteă bătrână ! Nu-i treaba ta...

CVAȘNIA : A-ha ! Adevărul te ustură !

BARONUL : Iar au început ! Nasta, unde ești ?

NASTIA : (*fără să ridice capul*) Ce vrei ?... Pleacă de aici !

ANNA : (*scofând capul de după perdea*) De dimineată ați început ! Pentru Dumnezeu... nu mai strigați... nu vă mai certați !

CLEȘCI : Iar se văicărește !

ANNA : Nu e zi dela Dumnezeu... lăsați-mă barem să mor liniștită !

BUBNOV : Moartea nu se sperie de gălăgie...

CVAȘNIA : (*se apropie de Anna*) Cum ai putut maică, să trăești cu un așa om hain ?

ANNA : Lasă-mă... dă-mi pace...

CVAȘNIA : Bine, bine ! Săraca de tine... multe mai înduri și tu !... Nu te-a mai lăsat deloc durerea din piept ?

BARONUL : Cvașnia ! E vremea să mergem la piață...

CVAȘNIA : Pornim îndată ! (*Către Anna*) Vrei să-ți dau colțunași fierbinți ?

ANNA : Nu-i nevoie... mulțumesc ! La ce bun să mai mănânc ?

CVAȘNIA : Ba să mănânci. Căldura îți mai alină durerea... Îți pun deoparte într-o strachină și ți-i las... să-i mănânci când oi avea poftă ! Hai, boierule... (*Către Cleșci*) Huo, duh necurat... (*Se duce în bucătărie*).

ANNA : (*tușind*) Doamne...

BARONUL : (*o lovește încet pe Nastia după ceață*) Lasă-te de citit... proasto !

NASTIA : (*bombănind*) Șterge-o... eu nu mă leg de tine. (*Baronul pleacă fluierând după Cvașnia*).

SATIN : (*ridicându-se într-o rână*) Cine m'o fi bătut ieri ?

BUBNOV : Nu ți-e tot una ?...

SATIN : Să zicem că da... Dar dece m'o fi bătut ?

BUBNOV : Ai jucat cărți ?

SATIN : Am jucat...

BUBNOV : Apoi de aceea te-au bătut...

SATIN : Ce nemernici...

ACTORUL : (*aplecându-se de pe cuptor*) Intr'o bună zi au să te omoare în bătaie... de-a-binelea...

SATIN : Ești un dobitoc.

ACTORUL : Dece ?

SATIN : Pentrucă nu poți să mori pe jumătate.

ACTORUL : (*după o clipă de tăcere*) Nu înțeleg... cum vine asta ?

CLEȘCI : Hai, dă-te jos de pe cuptor și mătură prin casă... ce te răsfeți ?

ACTORUL : Asta nu-i treaba ta...

CLEȘCI : Lasă că vine Vasilisa și îți arată ea ție a cui treabă e...

ACTORUL : Dă-o dracului pe Vasilisa ! Azi e rândul Baronului să măture... Baroane !

BARONUL : (*ieșind din bucătărie*) N'am timp de curățenie... eu mă duc la piață cu Cvașnia.

ACTORUL : Nu mă privește... din partea mea te poți duce și la ocnă... dar mai întâi să măhuri, e rândul tău... eu n'am chef să muncesc pentru alții...

BARONUL : Bine, dracu' să te ia ! Are să măture Nastenca. Ei, tu, amor fatal ! Trezește-te ! (*Smulge cartea din mâna Nastiei*).

NASTIA : (*ridicându-se*) Ce ai cu mine ? Dă-o încoace ! Neobrăzatele ! Și te mai preținzi boier.

BARONUL : (*dându-i cartea înapoi*) Nastia ! Mătură tu în locul meu — ne-am înțeles ?

NASTIA : (*plecând în bucătărie*) Păi da... că altă treabă n'am...

CVAȘNIA : (*din ușa bucătăriei, către Baron*) Haide

odată ! S'o găsi cineva să măture în lipsa ta... Actorule ! dacă te roagă omul, poți să faci atâta lucru... doar n'o să ți se frângă mijlocul !

ACTORUL : Ei... totdeauna eu... nu înțeleg dece...

BARONUL : (*aduce din bucătărie o cobiliță cu două coșuri, în care sunt două oale mari de lut, acoperite cu cârpe*) Parcă-s mai grele azi...

SATIN : Chiar făcea să te naști baron...

CVAȘNIA : (*către Actor*) Fă bine și mătură ! (*Iese în tindă, după ce l-a lăsat pe Baron să treacă înainte*)

ACTORUL : (*coborînd de pe cuptor*) Imi face rău să trag praf în plămâni. (*Cu mândrie*) Organismul meu e otrăvit cu alcool... (*Se așează pe patul de scânduri și cade pe gânduri*).

SATIN : Organism... organon...

ANNA : Andrei Mitrici...

CLEȘCI : Ce tot vrei ?

ANNA : Cvașnia mi-a lăsat acolo niște colțunași... i-ai și mănâncă-i.

CLEȘCI : (*apropiindu-se de ea*) Nu vrei și tu ?

ANNA : Nu vreau... La ce bun să mai mănânc ? Tu muncești... ție îți trebuie hrană.

CLEȘCI : Ți-e teamă ? Nu te teme... cine știe, poate că...

ANNA : Du-te și mănâncă ! Mi-e rău... pesemne, nu mai am mult...

CLEȘCI : (*plecând*) Nu-i nimic... poate ai să te faci bine... s'a mai văzut așa ceva ! (*Intră în bucătărie*)

ACTORUL : (*cu glas tare, ca și cum s'ar fi trezit brusc din somn*) Ieri la spital doctorul mi-a spus : „Organismul dumitale, — zice — e complet otrăvit cu alcool“...

SATIN : (*zâmbind*) Organon...

ACTORUL : (*cu stăruință*) Or-ga-nism, nu non...

SATIN : Sicambrule...

ACTORUL : *(dă din mână supărat către el)* Lasă prostiile ! Eu vorbesc serios... da. Dacă organismul mi-i otrăvit... înseamnă că-mi face rău să mătur... să respir tot praful...

SATIN : Macrobiotica... da !

BUBNOV : Ce tot mormăi ?

SATIN : Vorbe... Mai există și transcendental...

BUBNOV : Ce înseamnă asta ?

SATIN : Nu știu... am uitat.

BUBNOV : Atunci de ce vorbești ?

SATIN : Așa... Mi-e lehamite de toate vorbele omenеști, frate... is sătul de toate vorbele. De mii și mii de ori le-am auzit pe toate...

ACTORUL : In drama „Hamlet“ cineva spune : „Vorbe, vorbe, vorbe !“ Bună piesă... Am jucat în ea pe unul dintre gopari...

CLEȘCI : *(ieșind din bucătărie)* Dar cu mătura n'ai de gând să joci ?

ACTORUL : Nu-i treaba ta... *(Se bate cu mâna peste piept)* „Ofelia ! O, pomenește-mi numele în rugăciunile tale !...“

(Din culise, de undeva de departe, se aud zgomote innăbușite, strigăte, fluierul unui polițist. Cleșci începe să lucreze scârțâind din pilă)

SATIN : Imi plac cuvintele neobișnuite pe care nu le înțeleg... Când eram încă puști... lucram la telegraf... și citeam o mulțime de cărți...

BUBNOV : Ai fost și telegrafist ?

SATIN : Am fost... *(Cu zâmbet ironic)* Există cărți foarte bune... și o sumedenie de cuvinte ciudate... Am fost un om învățat... știi ?

BUBNOV : Am auzit... de o sută de ori ! Ei și dacă ai fost... mare scofală !... Uite, eu am fost blănar...

am avut atelierul meu... Măinile mi-erău îngălbenite de vopsea : vopseam blănuri și nici nu-ți închipui frate, cum mi se îngălbeniseră mâinile — până la coate ! Credeam că până la moarte n'or să se mai curețe... și c'oi muri așa, cu mâinile galbene... Și acum, uite-te la mâinile mele... sunt numai murdare... da !

SATIN : Ei și ?

BUBNOV : Asta-i tot...

SATIN : Dece spui toate astea ?

BUBNOV : Iaca așa... ca să cugetați și voi... Inseamnă că oricât te-ai vopsi pe din afară, tot se șterge... Totul se șterge, așa să știi !

SATIN : Vai... cum mă dor oasele !

ACTORUL : *(se așează cuprinzându-și genunchii cu mâinile)* Invățătura e fleac, principalul e talentul... Am cunoscut un actor... abia putea să-și silabisească rolurile, dar așa știa să joace pe câte un erou de... trosnea și se clătina teatrul de aplauzele publicului...

SATIN : Bubnov, dă-mi cinci copeici !

BUBNOV : N'am decât două...

ACTORUL : Talent, iată ce-ți trebuie ca să joci un erou, eu așa zic. Iar talent înseamnă încredere în tine, în forțele tale...

SATIN : Dă-mi cinci copeici și sunt gata să cred că ești un talent, un erou, un crocodil, un polițai... Cleșci, dă-mi cinci copeici !

CLEȘCI : Du-te dracului ! Prea mulți calici is pe aici...

SATIN : Dece te oțărăști ? Lasă că știu eu că n'ai nicio lețcaie...

ANNA : Andrei Mitrici... Mă innăbuș... mi-e rău...

CLEȘCI : Ce să-ți fac ?

BUBNOV : Deschide ușa dela tindă...

CLEȘCI : Ție ce-ți pasă ! Tu stai pe pat, eu însă șed

pe jos !... Lasă-mă pe mine în locul tău și pe urmă deschide ușa, și așa sunt răcit...

BUBNOV : (*calm*) Eu n'am nevoie să fie ușa deschisă... nevastă-ta cere...

CLEȘCI : (*ursuz*) Așa, oricine poate cere orice...

SATIN : Imi vâjâe capul... eh ! Dece s'or fi pocnind oamenii unii pe alții în cap ?

BUBNOV : N'avea grijă că nu se pocnesc ei numai în cap, nici alte părți nu-s scutite de lovituri. (*Se ridică*) Mă duc să-mi cumpăr ață... E târziu și gazdele noastre încă nu s'au arătat azi... de parcă ar fi crăpat ! (*Iese*)

(*Anna tușește. Satin își pune mâinile sub cap, se întinde și rămâne nemișcat*)

ACTORUL : (*aruncă o privire tristă în jurul său, apoi se apropie de Anna*) Ce-i ? Ți-e rău ?

ANNA : Mă înăbuș.

ACTORUL : Vrei să te scot în tindă ? Hai, ridică-te. (*Îi ajută femeii să se scoale din pat, îi pune pe umeri o sâreanță și sprijinind-o, o duce în tindă*) Hai... copăcel ! Și eu sunt bolnav... sunt otrăvit cu alcool...

COSTĂLIOV : (*din prag*) Ați pornit la plimbare ? N'am ce zice, frumoasă pereche : tusea cu junghiul...

ACTORUL : Hai, dă-te laoparte... nu vezi că vin doi bolnavi ?

COSTĂLIOV : Poftim, treci... (*Mormăind pe nas un cântec bisericesc, el cercetează bănuitor azilul de noapte și-și lasă capul spre stânga, ca și cum ar trage cu urechea la ce se petrece în camera lui Popel. Cleșci își zornăie cu ciudă cheile și scârțâie cu pila, urmărindu-l încruntat pe Costăliov*). Tot scârțâi, ai ?

CLEȘCI : Cum ?

COSTĂLIOV : Scârțâi mereu, zic, ai ? (*Pauză*) A-a... adică... Ce mai voiam să te întreb ? (*Repede, în șoaptă*) Nevastă-mea n'a fost pe aici ?

CLEȘCI : N'am văzut-o...

COSTĂLIOV : (*apropiindu-se cu băgare de seamă de ușa ce dă în camera lui Popel*) Cât loc îmi ocupi tu pentru două ruble pe lună ! Ai și pat... stai singur... mda ! Asta-i locuință de cinci ruble, zău așa ! Trebuie să-ți urc chiria cu jumătate de rublă...

CLEȘCI : Mai bine să-mi pui ștreangul de gât și să mă sugrumi dintr'odată... Ai să crăpi în curând și tot la bani ți-e gândul...

COSTĂLIOV : Dece te-aș sugruma ? Cui i-ar folosi ? Să-ți ajute Dumnezeu să trăiești ani mulți și fericiți. Dar să știi că tot te urc cu jumătate de rublă, să cumpăr untdelemn de candelă... să ardă prinosul meu în fața sfintei icoane... Am să aduc jertfa asta și pentru iertarea păcatelor mele, și pentru mântuirea ta. Că tu însuți nu te gândești la păcatele tale... așa că vezi... Eh, Andrișca, multă răutate e în tine ! Nevastă-ta a dat în oftică de pe urma ticăloșiei tale... nimeni nu te iubește, nici nu te respectă... până și munca ta supără pe toată lumea cu scârțâitul...

CLEȘCI : (*strigă*) Ce... ai venit într'adins ca să-mi scoți sufletul ?

(*Satin răcnește cât îl ține gura*)

COSTĂLIOV : (*tresărind*) Ce te-a găsit, taică ?...

ACTORUL : (*intră*) Am așezat muierea în antreu și am înfilit-o...

COSTĂLIOV : Ce inimă bună ai, frate ! Foarte frumos din partea ta... toate astea au să ți se treacă la socoteală...

ACTORUL : Când ?

COSTĂLIOV : Pe lumea cealaltă, frăţioare... acolo se ţine socoteală de toate, de fiecare faptă a noastră...

ACTORUL : Mai bine m'ai fi răsplătit aici pentru bunătatea mea...

COSTĂLIOV : Cum aş putea eu să te răsplătesc ?

ACTORUL : Iartă-mi jumătate din datorie...

COSTĂLIOV : He-he ! Te ții de glume, drăguțule, întruna joci teatru... Oare bunătatea inimii se poate pune pe acelaș cântar cu banii ? Bunătatea e bunul cel mai de preț. Cât despre banii pe care mi-i datorezi — datoria rămâne datorie ! Va să zică ai să mi-o plătești... cu un bătrân ca mine, frebue să fii bun fără să aștepti vreo răsplată...

ACTORUL : Mare pungaș ești, moșule... (*Pleacă în bucătărie*)

(*Cleșci se ridică și iese în antreu*)

COSTĂLIOV : (*către Satin*) L-ai văzut pe scârțâilă ?

A și spălat putina, he-he ! Nu prea mă înghite...

SATIN : Cine te înghite pe tine, afară de satana...

COSTĂLIOV : (*râzând ironic*) Da' rău de gură mai ești ! Eu însă, vă iubesc pe toți... vă înțeleg, așa cum sunteți, niște prăpădiți, niște amăriți, oameni fără căpătâi... (*Deodată cu un ton repezit*) Dar... Vasca e acasă ?

SATIN : N'ai decât să te uiți...

COSTĂLIOV : (*se apropie de ușă și bate*) Vasia !

(*Actorul apare în ușa dela bucătărie, mestecând ceva în gură*)

PEPEL : Care-i acolo ?

COSTĂLIOV : Eu... eu sunt Vasia.

PEPEL : Ce vrei ?

COSTĂLIOV : (*dându-se la o parte*) Deschide...

SATIN : (*fără să-l privească pe Costăliov*) Cum să deschidă, doar e și ea acolo...

(*Actorul pufnește în răs*)

COSTĂLIOV : (*neliniștit, încet*) Ce-i ? Cine-i acolo ?

Cum... ce-ai spus ?

SATIN : Cu mine vorbești ?

COSTĂLIOV : Ce-ai zis ?

SATIN : Vorbeam și eu așa... ca pentru mine...

COSTĂLIOV : Bagă de seamă, frate ! Vezi să nu te întreci cu gluma... da ! (*Bate cu putere în ușă*) Vasili !...

PEPEL : (*deschizând ușa*) Ei ? Dece nu mă lași în pace ?

COSTĂLIOV : (*aruncând o privire în odaie*) Eu... vezi tu...

PEPEL : Ai adus banii ?

COSTĂLIOV : Am treabă cu tine...

PEPEL : Banii i-ai adus ?

COSTĂLIOV : Ce bani ? Stai puțin...

PEPEL : Banii, cele șapte ruble pentru ceas — ei ?

COSTĂLIOV : Care ceas, Vasia ?... Ah, ce om ești...

PEPEL : Bagă-ți mințile în cap ! Ieri, față de martori, ți-am vândut un ceas pe zece ruble... trei am primit, mai ai să-mi dai șapte, dă-le încoa' ! Ce te zgâiești așa la mine ? Poftim ! Se tot fâțâie pe aici, se ține scai de oameni... și când e vorba să-și plătească datoriile, habar n'are...

COSTĂLIOV : Ș-ș ! Nu te supăra, Vasia... Ceasul... de bună seamă...

SATIN : E de furat...

COSTĂLIOV : (*aspru*) Eu nu primesc lucruri de furat... cum îndrăznești... ?

PEPEL : (*il apucă de umăr*) Dece te-ai legat de mine ? Ce vrei ?

COSTĂLIOV : Apoi... nimic... plec... dacă ești așa...

PEPEL : Șterge-o, adu banii !

COSTĂLIOV : (*iese*) Ce oameni mojici ! Vai-vai...

ACTORUL : Ce farsă !

SATIN : Bravo ! Mi-a plăcut...

PEPEL : Ce-a căutat aici ?

SATIN : (*râzând*) Nu pricepi ? Iși caută nevasta... dar dece nu-i faci de petrecanie, Vasili ?

PEPEL : Doar n'am dece să mă nenorocesc pentru o otreapă ca ăsta...

SATIN : Fă-o cu chibzuială. Apoi te însori cu Vasilisa... și ai să ajungi tu proprietarul nostru...

PEPEL : Mare scofală ! Cum *is* eu om bun, voi nu numai că o să-mi beți toată averea, dar și pe mine o să mă dați pe băutură... (*Se așează pe patul de scânduri*) Ce diavol bătrân... m'a trezit... Și tocmai când visam un vis grozav : se făcea că pescuiam și prinsesem o plătică uriașă ! Așa plătică numai în vis o poți vedea... Tot trăgeam de undiță și mă teameam să nu se rupă sfoara ! Imi și pregătisem ciorpacul... și mă gândeam ! acuși pun mâna pe ea...

SATIN : Era Vasilisa, nu plătica...

ACTORUL : Pe Vasilisa a prins-o demult...

PEPEL : (*supărat*) Duceți-vă dracului... cu ea cu tot !

CLEȘCI : (*vine din tindă*) E un ger... să nu lași un câine afară...

ACTORUL : Dece n'ai adus-o pe Anna înăuntru ? Are să înghețe...

CLEȘCI : A luat-o Natașa la ea în bucătărie...

ACTORUL : Are s'o gonească bătrânul...

CLEȘCI : (*așezându-se la lucru*) Atunci... o aduce Natașca...

SATIN : Vasili ! Dă-mi cinci copeici...

ACTORUL : (*către Satin*) Ei și tu... cinci copeici ! Vasia ! Dă-ne douăzeci de copeici...

PEPEL : Să vă dau mai repede... până n'ați ajuns să-mi cereți o rublă... ține !

SATIN : Gibraltar ! Nu există pe lume oameni mai buni decât hoții !

CLEȘCI : (*ursuz*) Lor banii le pică ușor... Ei nu muncesc...

SATIN : Multora le pică banii ușor, dar puțini sunt aceia care se și despart ușor de ei... Munca ? Fă așa ca munca să-mi placă și, atunci poate că am să muncesc... da ! Poate ! Când munca e o plăcere, atunci și viața-i frumoasă ! Când munca e o povară, viața e o robie ! (*către Actor*) Hai, Sardanapal ! Să mergem...

ACTORUL : Să mergem, Nabucodonosor ? Am să beau... cât patruzeci de mii de bețivi la un loc...

(*Ies amândoi*)

PEPEL : (*căscând*) Ei, ce face nevastă-ta ?

CLEȘCI : Se vede că nu mai are mult...

(*Pauză*)

PEPEL : Mă uit la tine — degeaba tot scârțâi.

CLEȘCI : Dar ce să fac ?

PEPEL : Nimic...

CLEȘCI : Și ce să mănânc ?

PEPEL : Dar alți oameni cum trăesc...

CLEȘCI : Țștia ? Parcă Țștia-s oameni ? Țștia-s niște golani, haimanale... nu oameni ! Eu sunt deprins cu munca... mi-e rușine că mă uit la ei... eu de mic muncesc... Crezi că n'am să scap de aici ? Ba am să ies de aici... să știu de bine că-mi dau și pielea de pe mine, și tot am să ies... Mai așteaptă

puțin... să moară nevastă-mea... Trăesc aici de șase luni... dar parcă au trecut șase ani...

PEPEL : Aici nimeni nu-i cu nimic mai prejos decât tine... orice ai spune tu...

CLEȘCI : Cum așa ! Aici lumea n'are nici cinste, nici conștiință...

PEPEL : (*nepăsător*) La ce i-ar folosi cinstea și conștiința ? Dacă n'ai cizme, n'ai să te încalți nici cu cinstea, nici cu conștiința... De cinste și de conștiință au nevoie domnii, ai mari și tari...

BUBNOV : (*intrând*) Brr ... am înghețat !

PEPEL : Bubnov ! Tu ai conștiință ?

BUBNOV : Ce să am ? Conștiință ?

PEPEL : Apoi da !

BUBNOV : Ce nevoie am eu de conștiință ? Doar nu-s bogat...

PEPEL : Așa zic și eu : de cinste și de conștiință au nevoie numai ai bogați, așa-i ! Dar Cleșci ne tot ocărăște : Voi, zice, n'aveți conștiință...

BUBNOV : Da' ce, nu cumva vrea să se împrumute dela noi ?

PEPEL : Are el prea multă...

BUBNOV : Te pomenești că are și de vânzare ? Așa ceva nu cumpără nimeni aici. Eu aș cumpăra cel mult cutii vechi de carton... și astea pe datorie...

PEPEL : (*pe un ton povătuitor*) Prost mai ești Andriuşca ! Când e vorba de conștiință, mai bine ai asculta ce zice Satin... sau Baronul...

CLEȘCI : N'am ce vorbi cu ei...

PEPEL : Ei sunt mai deștepți ca tine... cu toate că-s bețivi...

BUBNOV : Bine de omul bețiv și mintos, trage din viață folos îndoit.

PEPEL : Iată ce spune Satin : orice om ar vrea ca vecinul lui să aibă conștiință, dar vezi tu, nimănui

nu-i vine la socoteală s'o aibă chiar el... Să știi că are dreptate...

(*Intră Natașa. După ea vine Luca, cu un toiag în mână și cu o traistă în spinare ; la cingătoare are un mic ceaun și un ceainic*)

LUCA : Să vă dea domnul sănătate, cinstită adunare !

PEPEL : (*netezindu-și mustățile*) A-a, Natașa !

BUBNOV : (*către Luca*) Fost-a ea ce-a fost cinstită, dar de-un timp a mai scrintit-o...

NATAȘA : Iată, a sosit un nou chiriaș...

LUCA : Mie mi-e tot una ! Eu și pe pungași îi respect ; după mine, niciun purice nu-i mai rău decât altul : toți is negri și toți sar... s'o știți dela mine. Drăguță, unde să mă acuez ?

NATAȘA : (*arătând spre ușa bucătăriei*) Treci dincolo, moșule...

LUCA : Mulțumesc, fetițo ! Unde zici, acolo mă duc... Pentru un moșneag ca mine, unde-i cald, acolo-i vatra lui...

PEPEL : Hazliu bătrân ne-ai mai adus...

NATAȘA : E mai de treabă decât voi... Andrei ! Nevasta ta e la noi în bucătărie... să vii după ea mai târziu.

CLEȘCI : Bine... viu...

NATAȘA : Măcar acum ai putea să fii mai bun cu ea... doar nu mai are mult...

CLEȘCI : Știu !

NATAȘA : Știu... Nu-i destul să știi, ar trebui să înțelegi... Orice om se teme de moarte...

PEPEL : Uite că eu nu mă tem...

NATAȘA : Ei așa !... Ia nu mai face pe viteazul...

BUBNOV : (*fluierând*) Păcat că-i putredă așa...

PEPEL : Zău că nu mi-e frică ! Și în clipa asta sunt

gata să mor! Ia un cuțit și înfinge-mi-l în inimă... mor fără să crănesc! Ba chiar cu bucurie, pentru că așa muri de-o mână curată...

NATAȘA: (*plecând*) Bazaconiile astea spune-le altora...

BUBNOV: (*cu un glas tărăgănat*) E cam putredă așa...

NATAȘA: (*din ușa tindei*) Andrei, să nu uiți de nevastă-ta...

CLEȘCI: Bine, lasă...

PEPEL: Strașnică fată!

BUBNOV: Da, e de treabă...

PEPEL: Dece s'o fi purtând așa cu mine? Dece nu mă vrea?... Aici oricum are să ajungă rău...

BUBNOV: Din pricina ta are să ajungă rău...

PEPEL: Cum așa? Mi se rupe inima de ea...

BUBNOV: Ca lupului de oaie...

PEPEL: Minți! Mi-e tare milă de ea... Parcă eu nu văd ce greu o duce aici...

CLEȘCI: Dacă te prinde Vasilisa că vorbești cu ea, o pățești...

BUBNOV: Vasilisa? M-da, de ea nu te descotorosești cu una cu două... e dată dracului muierea...

PEPEL: (*se întinde pe patul de scânduri*) Să vă ia naiba pe amândoi... ce tot cobiți!

CLEȘCI: Ai să vezi... așteaptă numai!...

LUCA: (*cântă în bucătărie*) In toiul no-opții... nu ve-zi nici drum, nici pote-ecă...

CLEȘCI: (*plecând în tindă*) Ia te uită... și ăsta mai urlă...

PEPEL: Tare mă plictisesc... dece mi-o fi așa de urât câteodată? Trăești o bucată de vreme și totul merge strună! Și deodată așa te prinde amarul de parcă te ia cu frig...

BUBNOV: Amarul? De...

PEPEL: Zău așa...

LUCA: (*cântă*) Of, și nu zăre-ești nici dru-umul...

PEPEL: Moșule! Hei!

LUCA: (*scoate capul pe ușă*) Pe mine mă strigi?

PEPEL: Pe tine. Ia nu mai cânta.

LUCA: (*intră*) Nu-ți place?

PEPEL: Când cineva cântă frumos îmi place...

LUCA: Va să zică eu nu cânt frumos?

PEPEL: Pesemne că nu...

LUCA: Ia te uită! Eu îmi închipuiam că știu să cânt bine. Totdeauna se întâmplă așa: fiecare crede că el toate le face bine! Și când colo, oamenilor nu le place...

PEPEL: (*râzând*) Chiar așa! Ai dreptate..

BUBNOV: Râzi cu hohote și mai zici că ți-e urît...

PEPEL: Ce-ți pasă ție? Corbule...

LUCA: Cui i-e urît?

PEPEL: Iacă mie...

(*Intră Baronul*)

LUCA: Ia te uită! Și colea în bucătărie, șade o fată, citește o carte și tot plânge! Zău așa! Cu lacrimi amare... Eu îi zic: „Ce-i cu tine, drăguță?” Dar ea de colo. „Mi-e milă!” — zice. „De cine ți-e milă, fată?” „Iaca de ăștia, — zice, — din carte...” Uite cu ce se îndeletnicesc oamenii... Tot ca să-i treacă de urît, pesemne...

BARONUL: E o proastă...

PEPEL: Baroane! Ai băut ceai?

BARONUL: Am băut... mai departe!

PEPEL: Vrei să-ți fac cînste cu un litru de votcă?

BARONUL: Mai întrebi?... mai departe!

PEPEL: Atunci stai în patru labe și latră ca un câine!

BARONUL: Dobitocule! Ce ești tu, negustor? Sau ești beat?

PEPEL : Hai, latră ! Să mă mai înveselesc și eu... Tu ești boier... altădată pe cei de teapa noastră nici nu-i socoteai oameni... ba încă...

BARONUL : Ei și, mai departe !

PEPEL : Și poftim, acum eu te pun să latri ca un câine și tu ai s'o faci... nu-i așa ?

BARONUL : Ei și dacă am să latru ? Tâmpitule ! Ce plăcere poate să-ți faci asta, de vreme ce știu și eu că am ajuns chiar mai rău decât tine ? Să mă fi pus tu să mă târăsc în patru labe atunci când nu erai de-o seamă cu mine...

BUBNOV : Adevărat !

LUCA : Și eu spun că are dreptate !...

BUBNOV : Ce a fost — a trecut, și ce-a rămas, nu face nici două parale... Aici boieri nu-s... s'a șters boieria, n'a mai rămas decât omul gol-goluț...

LUCA : Atunci suntem cu toții deopotrivă... Da'tu, draguțule, chiar ai fost baron ?

BARONUL : Cine mai e și ăsta ? De unde ai mai răsărit și tu, popândăule ?

LUCA : (*râzând*) Conți și prinți am mai văzut... dar un baron întâlnesc pentru întâia oară, și ăsta-i paradit...

PEPEL : (*râzând cu hohote*) Baroane ! M'ai făcut de rușine...

BARONUL : Ar fi timpul să-ți vină mintea la cap, Vasili...

LUCA : Of-of-of ! Stau și mă uit la voi, fraților — vai și amar de viața voastră !

BUBNOV : De așa viață îți vine să urli de dimineată, de cum deschizi ochii...

BARONUL : Am trăit eu și altfel... da ! Eu... altădată... cum mă trezeam dimineată îmi beam cafeaua tolănit în pat... cafea ! — cu frișcă... da !

LUCA : Oamenii-s tot oameni ! Oricum te-ai suci, oricum te-ai învârti, om te-ai născut, om ai să și mori...

Și oamenii, după cum văd, se fac tot mai deștepți, se sbuciumă tot mai mult... și cu toate că trăesc din ce în ce mai rău, oamenii vor să trăiască tot mai bine... ce îndărătnici !

BARONUL : Cine mai ești și tu, moșule ?... De unde ai răsărit ?

LUCA : Eu ?

BARONUL : Pribegești pe la locurile sfinte ?

LUCA : Toți suntem pribegi pe acest pământ... După câte am auzit, se spune că și pământul nostru ar pribegi pe cer.

BARONUL : (*aspru*) Așa este, ei, dar acte ai ?

LUCA : (*după o clipă de tăcere*) Dar tu ce ești — polițist ?

PEPEL : (*bucuros*) Bravo, moșule ! Ei, Baronică, ți-a zis-o ?

BUBNOV : M-da, i-a dat peste nas boierului...

BARONUL : (*rușinat*) Ei și, parcă ce am spus ? Eu doar... am glumit, moșule ! Nici eu, frate, n'am acte...

BUBNOV : Minți !

BARONUL : Adică... acte am... dar nu fac doi bani...

LUCA : Apoi așa-s toate hârtoagele astea... nu-s bune la nimic...

PEPEL : Baroane ! Hai la cârciumă...

BARONUL : Gata-s ! Adio, moșule... mare șmecher ești !

LUCA : Se întâmplă, draguțule...

PEPEL : (*din ușa tindei*) Hai, nu plecăm odată ! (*Iese. Baronul se duce repede după el*)

LUCA : Omul ăsta a fost într'adevăr baron ?

BUBNOV : Cine știe ? Că a fost boier, asta-i sigur... Și acum, când te aștepți mai puțin, iese la iveală boierul din el. Pesemne, că nu s'a desvățat încă.

LUCA : Se vede că boieria asta e ca vârsatul... chiar dacă omul se vindecă, semnele tot îi rămân...

BUBNOV : Cu toate astea, nu-i om rău... Numai că uneori mai dă cu copita... așa cum a făcut adineori cu pașaportul tău...

ALIOȘCA : (*vine beat, cu armonica în mână și flueră*) Măi, vecini !

BUBNOV : Dece urlî ?

ALIOȘCA : Scuzați... iertați-mă !... Sunt un om plicticos...

BUBNOV : Iar ai chefuit ?

ALIOȘCA : Chefuesc cât poftesc ! Chiar acum, sub-comisarul Mediachin m'a dat afară dela secție și mi-a zis : „Să nu cumva, — zice — să te mai prind pe stradă... că o pățești !” Eu sunt om cu ambiție... Și stăpânul se tot burzuluește la mine... Ce va să zică stăpână ? Phi ! Ce-i de capul lui ?... E un bețivan stăpânul ăsta al meu... Dar eu așa om îs, că... nu vreau nimic ! Nimic nu vreau și basta ! Uite, poți să-mi dai o rublă, poți să-mi dai douăzeci ! Pe mine tot nu mă cumperi. (*Nastia iese din bucătărie*) Și un milion să-mi dai — tot nu-mi trebie ! Dar mie — om cumsecade — să-mi poruncească unul de seama mea... nu un bețiv — asta nu ! Nu mă las !

(*Nastia, în picioare lângă ușă, se uită la Alioșca și dă din cap*)

LUCA : (*blajin*) Eh, flăcăule, ai luat-o razna...

BUBNOV : Ce să-i faci, prostia omenească...

ALIOȘCA : (*se culcă pe jos*) Na, mănâncă-mă ! Că eu nu vreau nimic ! Sunt dat dracului ! Dar lămu-riți-mă : de ce-s eu mai rău decât alții ? Cu ce-s mai rău ca ei ? Poftim ! Mediachin zice : „Să nu te prind pe stradă că-ți mut falcile din loc !” Dar eu tot mă duc... mă duc și mă culc de-a-curmezișul străzii n'are decât să mă strivească ! Eu nu vreau nimic !

NASTIA : Ce prăpădit !... De tânăr a început să se schimonosească în halul ăsta...

ALIOȘCA : (*cum o zărește, se așează în genunchi*) Domnișoară ! Mamsel ! Parle franse... menu-fix ! Am tras un chef...

NASTIA : (*șoptește*) Vasilisa !

VASILISA : (*deschide brusc ușa. Către Alioșca*) Iar ești aici ?

ALIOȘCA : Bună ziua... poftiți înăuntru...

VASILISA : Ți-am spus să nu mai calci pe aici, jigodie... și iar ai sosit ?

ALIOȘCA : Vasilisa Carpovna... Vrei să-ți cânt un marș funebru ?

VASILISA : (*il împinge afară de umeri*) Marș afară !

ALIOȘCA : (*mergând spre ușă*) Stai puțin... așa nu se poate ! Un marș funebru... acum l-am învățat ! Muzică proaspătă... stai puțin ! Așa nu merge !

VASILISA : Iți arăt eu ție ce merge și ce nu... toată strada am s'o asmut împotriva ta... păgân blestemat... ești prea tânăr ca să mă bârfești pe mine...

ALIOȘCA : (*fuge afară*) Bine, uite c'o șterg...

VASILISA : (*către Bubnov*) Să nu mai pună piciorul pe-aici ! Auzi ?

BUBNOV : Nu m'am tocmit paznic la tine...

VASILISA : Nu mă privește ! Locuiești aici de po-mană — nu uita ! Cât îmi ești dator ?

BUBNOV : (*liniștit*) N'am socotit...

VASILISA : N'avea grijă, țin eu socoteala !

ALIOȘCA : (*deschide ușa și strigă*) Vasilisa Carpovna ! Află că nu mă tem de tine... n-nu mă tem ! (*Se ascunde*)

(*Luca râde*)

VASILISA : Tu cine ești ?

LUCA : Sunt în trecere pe aici... iaca, un drumeț.

VASILISA : Rămâi numai noaptea asta, sau te muți aici ?

LUCĂ : Oi vedea...

VASILISA : Arată actele !

LUCA : Se poate...

VASILISA : Dă-le încoace !

LUCA : Am să ți le aduc... mă înfățișez cu ele acasă la tine...

VASILISA : Halal drumeț ! Zi mai bine o haimana... atunci te-aș crede...

LUCA : (*oțtând*) De maică, nu ești tocmai blândă...

(*Vasilisa se îndreaptă spre ușa ce dă în camera lui Pepel*)

ALIOȘCA : (*scoate capul pe ușa bucătăriei și șoptește*) A plecat ? Ai ?

VASILISA : (*se întoarce către el*) Tot aici ești ?

(*Alioșca se ascunde fluierând. Nastia și Luca râd*)

BUBNOV : (*către Vasilisa*) Nu-i acasă...

VASILISA : Cine ?

BUBNOV : Vasca...

VASILISA : Te-am întrebat ceva ?

BUBNOV : Parcă eu nu văd... cum te uiți prin toate colțurile.

VASILISA : Mă uit să fie ordine — ai înțeles ? Dece n'ați măturat până acum ? De câte ori v'am poruncit să fie curat aici ?

BUBNOV : E rândul actorului să măture...

VASILISA : Mie nu-mi pasă al cui e rândul. Dar dacă vin sanitarii și mă pun la amendă, atunci... pe toți vă dau afară !

BUBNOV : (*liniștit*) Și din ce ai să trăiești ?

VASILISA : O scamă să nu mai văd aici ! (*Se duce*

spre bucătărie. Către Nastia) Ce te tot învârtești fără rost ? Ce-i mutra asta bosumflată pe tine ? Dece stai ca o momâie ? Pune mâna pe mătură ! Pe Natalia... ai văzut-o ? A fost pe aici ?

NASTIA : Nu știu... n'am văzut-o...

VASILISĂ : Bubnov ! Soră-mea a fost pe aici ?

BUBNOV : Apoi... ea l-a adus pe ăsta...

VASILISA : Dar el... era acasă ?

BUBNOV : Vasili ? Era acasă... Da-da Natalia a stat de vorbă cu Cleșci...

VASILISA : Nu te-am întrebat cu cine a stat de vorbă ! Peste tot e gunoi, vai ce murdărie ! Eh... porcilor !

Să faceți curățenie... ați auzit ! (*Pleacă repede*)

BUBNOV : E mai rea ca o fiară muierea asta !

LUCA : Aspră femeiușcă, n'am ce zice...

NASTIA : Oricare s'ar fi înrăit în locul ei... Orică femeie ai lega de un bărbat ca al ei...

BUBNOV : Lasă că nu-i chiar așa tare legată de el...

LUCA : Totdeauna... se oțărăște așa ?

BUBNOV : Totdeauna... Vezi tu, a venit la ibovnic și ia-l de unde nu-i...

LUCA : Așa, va să zică, asta o doare. Oho-ho ! Mulți oameni mai fac pe grozavii pe lumea asta... poruncesc altora, caută să-i bage în sperieți, dar tot nu-i rânduială, nici curățenie pe pământ...

BUBNOV : Toți vor să facă rânduială, dar nu-i ajută capul. Oricum, ar trebui măturat aici... Nastia !... Ce-ar fi să te apuci tu de curățenie...

NASTIA : Sigur, cum să nu ! Am ajuns slujnică la voi... (*Tace câteva clipe*) Iaca azi am să mă îmbăt... Așa am să mă îmbăt !

BUBNOV : Bună treabă...

LUCA : Ce te-a găsit, fetițe, de vrei să bei ? Adinea-ori plângeai și acum, poftim, zici că vrei să te îmbeți !

NASTIA : (*sfidându-l*) Iar după ce mă îmbăt, iar o să plâng... așa vreau și gata!

BUBNOV : Asta nu-i mare lucru...

LUCA : Bine, dar din ce pricină, ia spune? Că doar așa, fără pricină, nu-ți iese nici măcar o bubă...

(*Nastia clatină din cap în tăcere*)

LUCA : Așa... Ehe-he... oameni buni! Ce are să se aleagă de voi?... Hai să mă apuc eu de măturat. Unde țineți mătura?

BUBNOV : În tindă, după ușă...

(*Luca se duce în tindă*)

BUBNOV : Nastionca!

NASTIA : Ce-i?

BUBNOV : Dece s'a repezit Vasilisa la Alioșca?

NASTIA : A vorbit pe socoteala ei, că Vasca s'a săturat de ea și vrea s'o lase... și să se încurce cu Natașa... Am să plec de aici... mă mut.

BUBNOV : Dece? Unde?

NASTIA : M'am plictisit... Sunt de prisos aici...

BUBNOV : (*liniștit*) Tu oriunde ești de prisos... și apoi toți oamenii sunt de prisos pe lume...

(*Nastia clatină din cap, se ridică și pleacă, încet în tindă. Intră Medvediev. În urma lui vine Luca cu mătura*)

MEDVEDIEV : Pe tine parcă nu te știu...

LUCA : Parcă pe ceilalți oameni îi știi pe toți?

MEDVEDIEV : În secția mea trebuie să-i știu pe toți... dar uite că pe tine nu te cunosc...

LUCA : Asta e din pricină că n'a încăput tot pământul

în secția ta, neică... a mai rămas puținel și pe delături... (*Se duce în bucătărie*)

MEDVEDIEV : (*se apropie de Bubnov*) Ce-i drept, secția mea nu-i prea mare... și cu toate astea e mai rea ca una mare... Adineaori, până să-mi vină schimbul, l-am dus pe cismarul Alioșca la secție... Ce să vezi, s'a culcat în mijlocul străzii, cânta din armonică și zbiera : „Nu vreau nimic, nu doresc nimic!” Pe acolo trec trăsură și, deobicei, e circulație mare... putea să ajungă sub roți, să-l strivească, și mai știu eu ce... Mare derbedeu... Așa că adineaori... l-am băgat la răcoare. Tare-i place să facă scandal...

BUBNOV : Vii diseară să jucăm dame?

MEDVEDIEV : Viu... M-da... Ce mai face... Vasca?

BUBNOV : Nimic... tot cum îl știi...

MEDVEDIEV : Va să zică... îi merge bine?

BUBNOV : Dece nu i-ar merge? Se descurcă el...

MEDVEDIEV : (*cu îndoială*) Se descurcă? (*Luca iese în tindă cu o găleată în mână*) M-da... pe aici cam umblă vorbe... pe socoteala lui Vasca... tu n'ai auzit nimic?

BUBNOV : Aud fel de fel de vorbe...

MEDVEDIEV : Cică el și Vasilisa... tu n'ai băgat de seamă?

BUBNOV : Ce?

MEDVEDIEV : Așa... Fiindcă veni vorba... lasă că știi tu, dar te prefaci. Toată lumea vorbește... (*Aspru*) Nu se cade să minți, frate...

BUBNOV : Dece să mint!

MEDVEDIEV : Asta zic și eu!... Ah, ce câini! Se spune că Vasca și cu Vasilisa... cică... la urma urmei ce-mi pasă mie? Nu-i sunt tată, îi sunt numai unchi... Atunci dece să-și bată joc de mine? (*Intră Cvașnia*) Ce răi s'au făcut oamenii... De orișice își bat joc... Aha! Tu ești... ai sosit...

CVAȘNIA : Unde mă duc, hop și garnizoana după mine ! Știi, Bubnov, azi la piață iar s'a ținut de capul meu, să-l iau de bărbat.

BUBNOV : N'ai decât... ce mai stai pe gânduri ? Gologani are și deocamdată e un cavaler destul de voinic...

MEDVEDIEV : Eu ? Oho !

CVAȘNIA : Nu te mai lăuda, nu vezi că ești sur ca un lup ! Nu mai pune și tu sare pe rană ! Lasă, draguțele, că eu sunt pătită, m'am fript odată și bine... Pentru femeie, măritișul e ca și cum ar sări iarna într'o copcă : dacă a făcut-o odată, apoi o ține minte cât trăiește...

MEDVEDIEV : Stai să vezi... nu-s toți bărbații la fel.

CVAȘNIA : Numai că eu am rămas la fel ! Când l-a luat dracu' pe iubitul meu bărbătel — să n'aibă parte de liniște, nici de odihnă — o zi întreagă n'am ieșit din casă de bucurie : stăteam și nu-mi venea a crede că a dat norocul peste mine...

MEDVEDIEV : Dacă te bătea bărbatul pe degeaba... n'aveai decât să te plângi la poliție...

CVAȘNIA : Opt ani de zile m'am plâns lui Dumnezeu — și tot nu mi-a ajutat !

MEDVEDIEV : Acum te oprește legea să-ți bați nevasta... acum pentru toate sunt legi aspre și rânduială ! Nu-i voie să bați pe nimeni pe degeaba... bătaia e numai pentru ordine...

LUCA : (o aduce pe Anna) Iată c'am ajuns, târâș-grăpiș, dar tot am ajuns ! Eh, și tu ! Păi se poate să umbli singură în halul ăsta de slăbiciune ? Unde ți-i locul ?

ANNA : (arătându-i) Mulțumesc, moșule...

CVAȘNIA : Poftim, e măritată... priviți-o !

LUCA : E într'un hal fără de hal biata femeie... Se târa prin tindă, se proptea de pereți și gемеа... Dece-o lăsați să umble singură ?

CVAȘNIA : Am scăpat-o din ochi, să ne fie cu iertare, taică ! Se vede că jupâneasa dumneaei a plecat la plimbare...

LUCA : Mai și râzi... se poate să lași un om în voia soartei ? Omul — oricum ar fi — își are prețul lui...

MEDVEDIEV : Trebuie s'o urmăriți ! Ce vă faceți dacă moare ! Să nu iasă cine știe ce belea... Băgați de seamă !

LUCA : Ai dreptate, domnule subcomisar...

MEDVEDIEV : M-da... deși eu... încă n'am ajuns chiar subcomisar...

LUCA : Se poate ? Dar ai o înfățișare de viteaz, nu alta !

*(Din tindă se aude gălăgie, tropăit și strigăte
înnăbușite)*

MEDVEDIEV : Te pomenești că iar e scandal ?

BUBNOV : Așa se pare...

CVAȘNIA : Mă duc să văd...

MEDVEDIEV : Și eu trebuie să mă duc... Eh, slujba ! Ce rost are să-i despați pe oameni când se încaieră ? Or înceta ei și singuri... până la urmă omul tot obosește și se lasă păgubaș... Ar trebui lăsați să se bată în voie, cât îi țin curelele... atunci s'ar încăiera mai rar, pentru că ar ține minte loviturile mai multă vreme...

BUBNOV : (se dă jos de pe patul de scânduri) Asta s'o spui șefilor tăi...

COSTĂLIOV : (asvârle ușa înlături și strigă) Abram ! Du-te... o omoară... Vasilisa pe Natașa... du-te !

(Cvașnia, Medvediev și Bubnov fug în tindă. Luca se uită după ei, clătînând din cap)

ANNA : Of, doamne... Biata Natașenca !

LUCA : Cine s'a luat la bătaie ?

LUCA: Mi-au muiat oasele de atâtea ori, încât m'am
îmbâlnzit de tot... (*Izbucnește într'un râs de bătrân,
sacadat și răgușit*)

Andante molto tranquillo

(o voce)

(toți)

Sor-re-le ră-se-re-a-pu-ne,

Bes-nă'n bunăt-țe-i me-ro-u.

Zi si neap-te ser-ti nu

(o voce) le Da, o ah!

(toți)

(o voce)

Su-l te-voas-tri-m-cal-ă, greu

Mă pă-zir-ia-cum v-ă plă-co,

(toți)

Că eu tot nur pot să fug. Do-ru-mă-da-le-bar-

(o voce)

(toți)

Da-ze, Da, o ah! Nu pot lanțui să mă rup.

ACTUL II

Acelaş decor.

E seară. Satin, Baronul, Crivoi Zob¹⁾ şi Tătarul stau pe patul de scânduri de lângă sobă şi joacă cărţi. Cleşci şi Actorul urmăresc jocul. Bubnov şade pe patul său şi joacă dame cu Medvediev. Luca şade pe un scăunel lângă patul Annei. Azilul de noapte e luminat de două lămpi: una e atârnată într'un cui pe perete, în dreptul celor ce joacă cărţi, cealaltă se află pe patul lui Bubnov.

TĂTARUL : Odată mai joc şi gata !

BUBNOV : Guşatule ! Cântă ! *(Incepe să cânte)*

Soarele răsare-apune...

CRIVOI ZOB : *(continuă)*

Beznă'n temniţă-i mereu...

TĂTARUL : *(lui Satin)* Fă cărţile ! Amestecă-le bine !
Te ştim noi cine eşti...

BUBNOV şi CRIVOI ZOB : *(împreună)*

Zi şi noapte sentinelele — e-eh !

Sub fereastră-mi calcă greu...

¹⁾ Crivoi Zob — poreclă care în traducere textuală înseamnă : guşă strâmbă sau guşatul. (N. trad.)

ANNA : Bătaii... cuvinte de ocară... de altceva n'am avut parte... de nimic !

LUCA : Eh, lasă, dragă ! Nu te mai amări !

MEDVEDIEV : Unde te vâri ? Bagă de seamă !

BUBNOV : Aha ! Aşa, aşa, aşa...

TĂTARUL : *(ameninţându-l pe Satin cu pumnul)*
Dece vrei să ascunzi o carte ? Te văd... eh, uite ce om eşti !

CRIVOI ZOB : Isprăveşte, Asan ! Tot una — orice am face tot ne pungăşesc... Bubnov, dă-i drumul !

ANNA : Nu-mi aduc aminte să fi mâncat vreodată pe săturate... Pentru fiecare îmbucătură de pâine am tremurat... De când mă ştiu am tremurat... Mă chinuiam... ca nu cumva să mănânc mai mult decât altul... Toată viaţa am umblat în zdrenţe... toată viaţa mea amărită... Pentru ce ?

LUCA : Eh, copila mea ! Ai obosit ? Nu-i nimic !

ACTORUL : *(către Crivoi Zob)* Bate cu valetul... cu valetul, drace !

BARONUL : Dar uite că noi avem un popă.

CLEŞCI : Orice ai face, tot ei câştigă.

SATIN : Dacă aşa mi-e năravul...

MEDVEDIEV : Dama !

BUBNOV : Şi eu am una... Ei !

ANNA : Şi acum uite că mor...

CLEŞCI : Ai văzut ! Cneazule¹⁾, lasă cărţile ! Nu mai juca, îţi spun !

ACTORUL : Crezi că el nu ştie şi fără tine ce are de făcut ?

BARONUL : Bagă de seamă, Andriuşca, când m'oi repezi la tine, dracu te-a luat !

¹⁾ Cneaz — poreclă care se dădea în Rusia ţaristă tătarilor, poreclă care sublinia mizeria şi asuprirea în care trăiau aceştia în timpul regimului ţarist. (N. trad.)

TĂTARUL : Mai împarte odată. Ulciorul a mers la apă și s'a spart... și eu tot așa !

(Clești dă din cap și se duce la Bubnov)

ANNA : Mă tot gândesc : doamne ! Nu cumva și pe lumea cealaltă tot chinuri mă așteaptă ? Nu cumva și pe lumea cealaltă o să fie la fel ?

LUCA : N'avea nicio grijă ! Liniștește-te ! Are să fie bine ! Acolo ai să te odihnești !... Mai rabdă puțin ! Toți rabdă, draga mea... Fiecare îndură în viață ce i-e dat... *(Se ridică și se duce cu pași repezi în bucătărie)*

BUBNOV : *(începe să cânte)*

Mă păziți precum vă place...

CRIVOI ZOB : *Că eu tot nu pot să fug...*

(Pe două voci)

*Doru-mi-i de libertate — e-eh !
Nu pot lanțul să mi-l rup...*

TĂTARUL : *(strigă)* A ! Are o carte băgată în mânecă !

BARONUL : *(rușinat)* Asta-i... doar nu era să ți-o bag în nas ?

ACTORUL : *(încercând să-l convingă)* Cneazule ! Te înșeli... nimeni, niciodată...

TĂTARUL : Am văzut cu ochii mei ! E pungaș ! Nu mai joc !

SATIN : *(adunând cărțile)* Nu bate capul, Asan... Doar știai că suntem pungași. Atunci de ce ai primit să joci ?

BARONUL : Ai pierdut 40 de copeici și faci gălăgie ca pentru 3 ruble... și mai zici că ești cneaz !

TĂTARUL : *(furios)* Trebuie să joci cinstit !

SATIN : Dece, mă rog ?

TĂTARUL : Cum — dece ?

SATIN : Uite-așa... Dece ?

TĂTARUL : Tu nu știi ?

SATIN : Nu știu. Dar tu știi ?

(Tătarul scuipe de ciudă. Toți râd cu hohote de el)

CRIVOI ZOB : *(împăciuitor)* Ciudat mai ești, Asan ! Pricepe și tu ! Dacă ei ar încerca să trăiască cinstit, în trei zile ar crăpa de foame...

TĂTARUL : Ce-mi pasă mie ! Trebuie să trăiești cinstit !

CRIVOI ZOB : Iar îi dai zor cu cinstea ! Hai mai bine să bem ceai... Bubnov !

BUBNOV :

*E, și voi lanțuri, lanțuri...
Și voi păzitori de fier...*

CRIVOI ZOB : Hai să mergem Asanca ! *(Iese cântând)*

Frânge-v'aș, dar nu e chip...

(Tătarul îl amenință pe Baron cu pumnul și pleacă după prietenul lui)

SATIN : *(către Baron, râzând)* Luminăția voastră iar ai călcat în străchini cu brio ! Cogeamite om învățat și nici să măsluești o carte nu ești în stare...

BARONUL : *(facând un gest de nedumerire)* Dracu' știe cum s'a întâmplat...

ACTORUL : N'ai talent... n'ai încredere în dumneata... și fără asta... nu poți face nimic...

MEDVEDIEV : Eu am o singură damă... iar tu ai două... m-da !

BUBNOV : Las' că o muiere isteasă nu se pierde în viață... hai, joacă !

CLEȘCI : Ai pierdut, Abram Ivanâci !

MEDVEDIEV : Nu-i treaba ta... ai înțeles ? Tu să taci...

SATIN : Am câștigat cincizeci și trei de copeici...

ACTORUL : Trei copeici îs ale mele... Dar la urma urmei, ce să fac cu trei copeici ?

LUCA : (*vine din bucătărie*) Ei, l-ați jumulit pe tătar ? Vă duceți să beți votcă ?

BARONUL : Hai cu noi !

SATIN : Aș vrea să văd cum arăți beat !

LUCA : Nu arăt mai bine decât trează...

ACTORUL : Hai cu noi, moșule... Am să-ți declam niște cuplete...

LUCA : Ce-s alea ?

ACTORUL : Versuri — pricepi ?

LUCA : Versuri ! Ce nevoie am de versurile tale ?

ACTORUL : Uneori — te fac să râzi... Alteori — te întristează...

SATIN : Ei, cupletistule, vii ? (*Iese împreună cu Baronul*)

ACTORUL : Viu... vă ajung eu ! Uite, moșule, să-ți spun, de pildă, o poezie... Începutul l-am uitat... am uitat !... (*Își freacă fruntea*)

BUBNOV : Gata ! S'a dus pe copcă dama ta... joacă !

MEDVEDIEV : Am mișcat-o greșit... lua-o-ar naiba !

ACTORUL : Pe vremuri, moșule, când organismul nu-mi era otrăvit de alcool, aveam memorie bună... Acum însă, poftim... s'a sfârșit, frate ! Pentru mine, totul s'a sfârșit ! De câte ori recitam poezia asta, aveam un succes grozav... ropote de aplauze ! Tu, frate, habar n'ai ce înseamnă aplauzele... te îm-

bată ca votca ! Adesea ieșeam pe scenă și stăteam : uite așa... (*Ia o poză teatrală*) Stăteam așa... și... (*Tace*) nu-mi mai aduc aminte... niciun cuvânt... nu-mi aduc aminte ! Poezia asta mi-era cea mai dragă... E semn rău, așa-i moșule ?

LUCA : Cum să fie semn bun, dacă ai uitat tot ce ți-era mai drag ! In ce ți-e drag îți pui tot sufletul...

ACTORUL : Mi-am bătut și sufletul, moșule... m'am nenorocit, frate... Știi tu dece m'am nenorocit ?

Pentru că n'am avut credință... Sunt un om isprăvit...

LUCA : Dece vorbești așa ? Mai bine... lecuește-te. Ascultă. Vezi tu, în ziua de azi oamenii se pot vindeca de beție ! Te lecuește fără bani... s'a făcut un spital numai pentru bețivi... ca să-i caute pe degeaba, după cum îți spuneam... Știi, lumea și-a dat seama că și bețivul e om... ba chiar se bucură când un bețiv vrea să se caute ! Încearcă și tu ! Du-te acolo.

ACTORUL : (*pe gânduri*) Unde ? Unde-i spitalul ăsta ?

LUCA : Este... într'un oraș... cum îi zice ? Are așa un nume... Lasă că-ți spun eu cum îi zice !... Uite ce să faci : deocamdată pregătește-te de plecare ! Nu mai bea... stăpânește-te și mai rabdă... Pe urmă ai să te vindeci... și începi o viață nouă... ce bine să iei viața dela început ! Ei, hotărăște-te... nu mai sta pe gânduri...

ACTORUL : (*zâmbind*) O viață nouă... S'o iau dela început... Asta-i minunat... M-da... Dela început ? (*Râde*) Apoi... da ! Crezi că sunt în stare ! Nu-i așa, moșule, că sunt în stare ?

LUCA : Ba bine că nu ! Omul poate orice... numai să vrea...

ACTORUL : (*brusc, parcă s'a trezit din somn*) Ciudat om mai ești ! Deocamdată, rămâi cu bine ! (*Fluieră*) Moșulică la revedere... (*Iese*)

ANNA : Unchiașule !

LUCA : Ce-i, măicuță ?

ANNA : Mai stai de vorbă cu mine...

LUCA : *(apropiindu-se de ea)* Hai să stăm de vorbă...

(Cleșci se uită de jur împrejur, se apropie de soția lui, o privește și gesticulează, ca și cum ar vrea să spună ceva)

LUCA : Ce-i, frățioare ?

CLEȘCI : *(cu jumătate de gură)* Nimic... *(Se îndreaptă încet către ușa dela tindă, rămâne câteva clipe în loc, apoi iese)*

LUCA : *(urmărindu-l cu privirea)* Nu-i vine ușor nici bărbatului tău...

ANNA : Nu de el îmi arde mie acum...

LUCA : Te bătea ?

ANNA : Încă cum... Doar din pricina lui am dat în oftică...

BUBNOV : Nevastă-mea... avea un ibovnic ; strașnic mai juca dame, șmecherul...

MEDVEDIEV : Mm-m...

ANNA : Unchiașule ! Mai spune-mi ceva, dragă... Tare mi-e greu...

LUCA : Nu-i nimic ! Așa-i, măicuță, înainte de moarte... Nu-i nimic, drăguță... Să nu-ți pierzi nădejdea... Uite, cum îți spuneam, ai să mori și ai să te liniștești... N'are să-ți mai trebuiască nimic, n'are să-ți mai fie teamă de nimeni ! Numai liniște și pace... Să tot dormi ! Moartea alină orice durere... ea e bună cu noi... Se spune că abia după moarte te odihnești... Așa-i, draga mea ! Că, de, unde să se odihnească bietul om pe lumea asta ?

(Intră Pepel. E cam amețit de băutură, ciufulit și posomorît. Se așează pe patul de scânduri dela ușă și rămâne tăcut și nemișcat)

ANNA : Dar dacă și acolo te așteaptă tot chinuri ?

LUCA : Nu te așteaptă nimic ! Acolo nu-i nimic !

Crede-mă ! Acolo e numai pace, și altceva nimic !

Au să te cheme înaintea domnului și au să-ți spună :

Doamne privește, iată c'a sosit roaba ta, Anna...

MEDVEDIEV : *(aspru)* Dar tu de unde știi ce au să spună acolo ? Eh, cine-mi ești...

(Când aude glasul lui Medvediev, Pepel își înalță capul și-l ascultă)

LUCA : Se vede că știi, domnule subcomisar...

MEDVEDIEV : *(domolît)* M... da ! De... treaba ta...

Cu toate că... eu nu-s chiar subcomisar...

BUBNOV : Îți iau două...

MEDVEDIEV : Ah, fir'ai tu să fii !

LUCA : Dumnezeu are să se uite la tine cu blândețe și cu duioșie, iar apoi are să zică : o știu eu pe Anna asta ! Bine, are să zică, duceți-o pe Anna în rai, să se odihnească în pace... știu eu cât de greu a dus-o... trebuie să fie tare obosită... Lăsați-o pe Anna să se odihnească...

ANNA : *(gâfâind)* Unchiașule... cât ești de bun... măcar de ar fi așa ! Bine ar fi să fie liniște acolo... să nu mai simt nimic...

LUCA : N'ai să simți ! N'are să te mai doară nimic ! Crede-mă ! Tu să mori cu bucurie, fără teamă... Să știi dela mine că moartea e bună cu noi, așa cum e o mamă cu un copil mic...

ANNA : Dar... poate... că mă fac bine ?

LUCA : *(zâmbind)* La ce bun ? Ce să te chinuești iar ?

ANNA : Bine, dar... încă puțin... aș vrea să mai trăesc... puțin de tot ! Dacă pe lumea cealaltă nu mai sunt chinuri... atunci pot să mai rabd aici... Mai pot să îndur !

LUCA : Acolo nu mai e nimic !... Doar...
 PEPEL : (*ridicându-se*) E adevărat... dar, poate să nu fie chiar așa !
 ANNA : (*speriată*) Doamne...
 LUCA : Aici erai, craiule...
 MEDVEDIEV : Cine strigă ?
 PEPEL : (*apropiindu-se de el*) Eu ! Ei și ce poftesti ?
 MEDVEDIEV : Să nu strigi degeaba, asta vreau ! Orice om trebuie să se poarte cuviincios.
 PEPEL : Eh... zezecule ! Și asta mai e unchi... hoho !
 LUCA : (*către Pepel, încet*) Ascultă, nu țipa așa ! Nu vezi că femeia e pe moarte... Buzele i s'au și învinețit... n'o turbura !
 PEPEL : Pe tine, moșule, iacă te ascult ! Să știi că-mi placi, frate ! Ești tare bun de gură... frumoase basme mai scornești ! Cu toate că minți, e o plăcere să te asculte omul... și prea puține lucruri îți fac plăcere pe lumea asta...
 BUBNOV : Vorbești serios — muiera e chiar pe moarte ?
 LUCA : Pe cât se pare, nu glumește...
 BUBNOV : Va să zică, are să înceteze cu tusea... Mult ne-a mai supărat cu tusea ei... Îți iau două !
 MEDVEDIEV : Ah, trăzni-te-ar !
 PEPEL : Abram !
 MEDVEDIEV : Pentru tine nu-s Abram...
 PEPEL : Abrașca ! Natașa e bolnavă ?
 MEDVEDIEV : Ce-ți pasă ție !
 PEPEL : Ia spune : Vasilisa a bătut-o rău ?
 MEDVEDIEV : Nici asta nu te privește ! Asta-i o chestie de familie... Cu ce drept te amesteci tu ?
 PEPEL : Cu sau fără drept... numai să vreau, și n'o mai vedeți voi pe Natașa !

MEDVEDIEV : (*lasă jocul*) Ce spui ? De cine vorbești tu așa ? De nepoata mea... ah, tâlharule !
 PEPEL : Oi fi eu tâlhar, dar tu nu m'ai prins cu nimic...
 MEDVEDIEV : Lasă ! Lasă că te prind eu... în curând...
 PEPEL : Dacă mă prinzi, praf o să se aleagă de tot cuibul vostru... Nu cumva îți închipui că o să tac în fața judecătorului de instrucție ? Paște murgule iarbă verde ! Au să mă întrebe : cine te-a îndemnat să furi și ți-a vândut pontul ? Mișca Costăliov și nevastă-sa ! Cine a tănuțit lucrurile furate ? Mișca Costăliov și nevastă-sa !
 MEDVEDIEV : Minți ! N'au să te creadă !
 PEPEL : Ba au să mă creadă, pentru că asta-i adevărul ! Ba și pe tine am să te bag la apă... ca să știi ! Pe toți am să vă nenorocesc, diavoli ce sunteți, — ai să vezi !
 MEDVEDIEV : (*buimăcit*) Minți ! Acuma... minți ! Dar... ce rău ți-am făcut eu ție ? Câine turbat...
 PEPEL : Mă rog, ce bine mi-ai făcut tu mie ?
 LUCA : Aș-ș-a !
 MEDVEDIEV : (*către Luca*) Ce tot... șuieri ! Ce te amesteci unde nu-ți fierbe oala ? Aici e vorba de o răfuială între neamuri !
 BUBNOV : (*către Luca*) Vezi-ți de treabă ! Să nu ne legăm la cap dacă nu ne doare !
 LUCA : (*smerit*) Nici nu mă amestec ! Atâta am vrut să spun : dacă n'ai făcut cuiva un bine, înseamnă că ai făcut rău...
 MEDVEDIEV : (*n'a înțeles*) Chiar așa ! Noi aici... ne cunoaștem cu toții... dar tu cine ești ? (*lese repede, bombănind supărat*)
 LUCA : S'a speriat cavalerul... da-da, văd eu că aveți niște treburi cam... încălcite treburi !
 PEPEL : A fugit să se plângă Vasilisii...

BUBNOV: Prea faci pe grozavul, Vasili. De unde atâta îndrăzneală la tine... bagă de seamă... îndrăzneala e bună când te duci în pădure după bureți... aici însă, n'are ce căuta... Cât ai clipi din ochi au să-ți sucească gâtul...

PEPEL: Nu mai spune! Nu, pe noi ăștia dela Iaroslav nu ne dobori cu una — cu două... Dacă e război — atunci hai să ne războim...

LUCA: Chiar așa flăcăule, ai face mai bine să-ți iei tâlpășița de aici...

PEPEL: Incotro s'o apuc? Ia spune...

LUCA: Pleacă... în Siberia...

PEPEL: Zău! Asta nu! Mai bine aștept să mă trimită în Siberia pe cheltuiala statului...

LUCA: Ascultă-mă pe mine — pleacă în Siberia! Acolo o să-ți găsești un drum... Acolo e nevoie de oameni ca tine!

PEPEL: Drumul meu e hotărit dinainte! Tatăl meu și-a petrecut viața prin închisori și mie mi-a pregătit aceeași soartă... De copil mi se tot spunea: hoțule, odraslă de hoț...

LUCA: De-ai ști ce frumoasă țară e Siberia! O țară de aur! Cine-i voinic și deștept, trăește acolo ca în rai!

PEPEL: Ascultă moșule! Dece tot îndrugi vrute și nevrute?

LUCA: Poftim?

PEPEL: Ce, ai surzit! Dece tot spui minciuni, te întreb?

LUCA: Și mă rog, cu ce te-am mințit eu pe tine?

PEPEL: Tot ce iese din gura ta, e minciună... După tine și colo e bine și dincolo e bine...! Dar totul e minciună! Ce rost are?

LUCA: Crede-mă pe mine! Du-te și ai să vezi singur... Ai să-mi mulțumești... Dece să umbli telefeu pe aici? Și apoi... la ce ți-ar folosi adevărul? Ia

gândește-te! Poate că adevărul te-ar pocni în moalele capului ca un topor...

PEPEL: Nici că-mi pasă! N'are decât să mă pocnească...

LUCA: Ciudat om mai ești! Dece să te nenorocеști singur?

BUBNOV: Ce tot trăncăniți? Nu pricep... Ce adevăr îți trebuie ție, Vasca? Ce nevoie ai de el? Adevărul despre tine îl știi doar... și apoi îl știe toată lumea...

PEPEL: Stai, nu mai croncăni! Lasă-l să zică el... ascultă, moșule: este dumnezeu?

(Luca zâmbește și tace)

BUBNOV: Trăim cu toții... ca niște așchii duse de apă... când se clădește o casă... așchiile se aruncă pe gărlă...

PEPEL: Ei? Este dumnezeu? Spune...

LUCA: *(încet)* Dacă crezi în el — este; dacă nu crezi — atunci nu este... Nu este decât ceea ce crezi tu că este...

(Pepel tace, privind-l pe bătrân cu mirare și stăruință)

BUBNOV: Mă duc să beau ceai... mergeți la cârciumă? Ei?

LUCA: *(către Pepel)* Ce te uiți la mine?

PEPEL: Așa... stai puțin! Inseamnă că...

BUBNOV: Atunci mă duc singur... *(Se îndreaptă spre ușă și în drum se întâlnește cu Vasilisa)*

PEPEL: Va să zică... tu...

VASILISA: *(către Bubnov)* Nastia e acasă?

BUBNOV: Nu... *(Iese)*

PEPEL: Aha... ai sosit...

VASILISA: *(apropiindu-se de Anna)* Mai trăești?

LUCA : Las'o în pace...

VASILISA : Dar tu... ce cauți aici ?

LUCA : Pot să plec... dacă trebuie...

VASILISA : (*îndreptându-se spre odaia lui Pepel*)

Vasili ! Vreau să-ți spun ceva...

(*Luca se duce la ușa dinspre tindă, o deschide și apoi o trânteste cu zgomot. După aceea se cațără tiptil pe patul de scânduri și de acolo pe cuptor*)

VASILISA : (*din camera lui Pepel*) Vasia... vino încoa' !

PEPEL : Nu viu... n'am chef...

VASILISA : Dar... ce ai ? Dece ești supărat ?

PEPEL : Mi-e lehamite... m'am săturat de toată lăncezeala asta...

VASILISA : Și de mine... te-ai săturat ?

PEPEL : Și de tine...

(*Vasilisa își trage înciudată șalul pe umeri și strângându-și brațele pe piept se duce la patul Annei, dă cu băgare de seamă pologul la o parte, se uită, apoi se întoarce înapoi la Pepel*)

PEPEL : Hai... vorbește...

VASILISA : Ce să mai vorbesc ? Dragoste cu sila nu se poate... Și nici nu-mi stă în fire să cer de po-mană... Îți mulțumesc pentru că mi-ai spus adevărul...

PEPEL : Ce adevăr ?

VASILISA : Păi că te-ai săturat de mine... ori nu-i adevărat ?

(*Pepel o privește în tăcere*)

VASILISA : (*apropiindu-se de el*) Ce te uiți așa ? Nu mă mai cunoști ?

PEPEL : (*oftând*) Frumoasă mai ești, Vasca... (*Fe-*

meia îi pune mâna pe grumaz, dar el face o mișcare din umăr și o dă la o parte)... Dar niciodată nu mi-ai fost dragă... Am trăit cu tine, dar cu toate astea... nu te-am îndrăgit niciodată...

VASILISA : (*încet*) Așa-a... Bine-e...

PEPEL : Nu mai avem nimic de vorbit ! Chiar nimic... pleacă de lângă mine...

VASILISA : Ți-a căzut alta cu tronc ?

PEPEL : Nu-i treaba ta... Chiar de-ar fi așa — tot nu te-aș trimite pe tine s'o pețești...

VASILISA : (*cu tâlc*) Rău faci... Mai știi, poate că ți-aș peți-o...

PEPEL : (*bănuitor*) Pe cine ?

VASILISA : Știi prea bine... ce te mai prefaci ? Vasili... mie îmi place să spun totul pe șleau... (*Coboară și mai mult glasul*) N'am să-ți ascund... că m'ai jignit... Nu ți-am greșit cu nimic și deodată, parcă m'ai fi plesnit cu biciul... Ziceai că mă iubești... și din senin...

PEPEL : Ba nu-i din senin... demult am văzut că n'ai suflut, muiere... Femeia trebuie să aibă suflut... noi bărbații, suntem ca niște fiare... noi avem nevoie ca femeia să ne îndemne la bine... tu, însă, la ce m'ai îndemnat ?

VASILISA : Ce-a fost, s'a isprăvit... Eu știu că omul nu-i stăpân pe voința lui... Nu mă mai iubești... nu-i nimic ! Fie și așa...

PEPEL : Bine, și cu asta basta ! Ne-am despărțit cu frumosul, fără scandal... foarte bine !

VASILISA : Nu, stai puțin ! Totuși... cât am trăit cu tine, am tras nădejde că o să mă ajuți să ies din mociirla asta... că o să mă scapi de bărbat, de unchiu... de toată viața asta... Și poate că nu pe tine, Vasia, te-am iubit, ci... nădejdea mea, gândul ăsta l-am iubit în tine... Pricepi ? Am așteptat să mă scoți de aici...

PEPEL : Tu nu ești un cui, nici eu nu-s clește... Și eu credeam că tu, isteafă cum ești... da, isteafă... tare dibace mai ești !

VASILISA : (*vine aproape de tot și se apleacă spre el*) Vasia ! Hai să ne ajutăm între noi...

PEPEL : Dar cum ?

VASILISA : (*în șoaptă, apăsător*) Soră-mea... îți place, știu, eu...

PEPEL : De asta o și bați cumplit ! Bagă de seamă, Vasca ! De ea — să nu te atingi !

VASILISA : Ai răbdare ! Nu te aprinde ! Orice se poate face în liniște, cu frumosul... Insoară-te cu ea. Vrei ? Ba îți mai dau pe deasupra și bani... vreo... trei sute de ruble ! Dacă strâng mai mult, îți dau și mai mult...

PEPEL : (*dându-se la o parte*) Stai puțin... cum așa ? Pentru ce-mi făgăduiești toate astea ?

VASILISA : Scapă-mă de bărbatul meu ! Ia-mi ștreangul ăsta de pe gât...

PEPEL : (*fluieră încet*) Asta urmăreai ! Oho-ho ! Cu câtă dibăcie ai pus totul la cale... va să zică, bărbatul vrei să ți-l bagi în groapă, ibovnicul în ocnă, iar tu...

VASILISA : Vasia ! Dece să intri în ocnă ? Nu-i nevoie s'o faci cu mâna ta... pune pe altcineva ! Și apoi, chiar de-ai face-o tu, cine are să afle ? Gândește-te la Natalia ! O să ai bani... o să pleci undeva departe... pe mine mă scapi din robie pentru totdeauna și dacă soră-mea n'are să mai fie lângă mine, cu atât mai bine pentru ea. N'o mai pot vedea în ochi... sunt furioasă pe ea din pricina ta... și nu mă pot stăpâni... o chinuesc pe biata fată, o bat... așa o bat... că plâng și eu de mila ei... Dar tot o bat... Și am s'o bat mereu !

PEPEL : Fiară ce ești ! Te mai și lauzi cu cruzimea ta ?

VASILISA : Nu mă laud — îți spun adevărul. Gândește-te, Vasia... De două ori ai stat la închisoare din pricina bărbatului meu... din pricina lăcomiei lui... Imi sugă sângele ca o ploșniță... de patru ani mi-l sugă ! Spune și tu, ăsta-i un bărbat pentru mine ? Pe Natașa o chinuiește într'una, își bate joc de ea, din calică n'o scoate ! Ne otrăvește viața la toți...

PEPEL : Bine mai știi să încurci ițele...

VASILISA : Tot ce-ți spun e foarte limpede... Numai un prost n'ar pricepe ce vreau...

(*Costăliov intră tiptil și se apropie pe furiș de ei*)

PEPEL : (*către Vasilisa*) Hai... pleacă !

VASILISA : Gândește-te bine ! (*Il vede pe bărbatul ei*) Ce cauți aici ? Te ții după mine ?

(*Pepel sare în sus și-i aruncă lui Costăliov o privire furioasă*)

COSTALIOV : Eu sunt... eu ! Și voi ce făceați aici... singuri ? Stăteați de vorbă ? (*Deodată începe să bată din picioare și să țipe tare, cu un glas pîi-găiat*) Vasca... afurisito ! Calico... târfă ! (*Se sperie de propriile lui țipete, la care ceilalți nu reacționează. Amândoi rămân tăcuți și nemișcați*) Doamne iartă-mă... iar m'ai împins în păcat Vasilisa... Te-am căutat peste tot... (*Incepe din nou să strige*) Marș la culcare ! Ai uitat să torni untdelemn în candelă... blestemato ! Calico... scroafă... (*Se repede la Vasilisa, ca și cum ar vrea s'o lovească, dar mâinile-i tremură. Vasilisa se îndreaptă încet spre ușa tindei, întorcând mereu capul spre Pepel*)

PEPEL : (*către Costăliov*) Ieși afară ! Șterge-o !

COSTALIOV : (*țipă*) Eu sunt stăpân aici ! Tu să ieși afară, tu ! Borfașule...

PEPEL : *(cu glasul sugrumat)* Ieși afară, Mișca...
COSTĂLIOV : Cum îndrăznești ! Eu aici... am să te...

(Pepel îl înșfacă de guler și-l sgâlțâe. Pe cuptor se aude cineva foindu-se și câscând zgomotos. Pepel îi dă drumul lui Costăliov. Bătrânul fuge afară, răcînd)

PEPEL : *(sare pe patul de scândură)* Cine-i acolo... cine-i pe cuptor ?

LUCA : *(scoate capul)* Ce-i ?

PEPEL : Tu ești ? !

LUCA : *(liniștit)* Eu... chiar eu... of, doamne Isuse Hristoase !

PEPEL : *(închide ușa din spre tindă, caută zăvorul și nu-l găsește)* Ah, drace... Moșule, dă-te jos !

LUCA : Numai decît... iaca, mă dau...

PEPEL : *(brutal)* Dece te-ai cocoțat pe cuptor ?

LUCA : Da' unde era să stau ?

PEPEL : Bine, dar... parcă te dusesesi în tindă ?

LUCA : În tindă, frățioare, e prea frig pentru un om bătrîn ca mine...

PEPEL : Ai auzit tot ?

LUCA : Firește ! Cum să n'aud ? Da' ce, sunt surd ?
Eh, flăcăule, să știi c'a dat norocul peste tine... Mare noroc ai avut !

PEPEL : *(bănuitor)* Ce noroc ?

LUCA : Apoi că m'am urcat eu pe cuptor.

PEPEL : Bine, dar... dece ai început să te foiești acolo sus ?

LUCA : Apoi, de, mi se făcuse prea cald... spre norocul tău de orfan... Și pe urmă m'a bătut un gând : nu cumva mi-am zis, să greșească flăcăul... și să-l strângă de gât pe bătrîn...

PEPEL : Da-a... eram în stare... îl urăsc...

LUCA : Parcă-i mare lucru ? Asta nu-i o treabă grea... De câte ori nu greșesc oamenii așa...

PEPEL : *(zâmbind)* De unde știi ? Te pomenești că îi fi greșit și tu cândva ?

LUCA : Măi băiete ! Ascultă-mă tu pe mine : dă-o încolo pe muieră asta ! N'o mai lăsa să se apropie de tine — cu niciun preț ! O să-i facă ea și singură bărbatului de petrecanie, ba chiar cu mai multă dibăcie decît tine, n'avea grijă ! Nu te lua după drăcoaica asta... Uite-te la mine, mă vezi că-s pleșuv ?... Dece crezi tu c'am chelit ? Iacă, tocmai din pricina muierilor... Că eu poate am cunoscut mai multe muieri decît am păr în cap... Cât despre Vasilisa... nici nu se află pe lume dihanie mai rea !

PEPEL : Nu-mi dau seama... dacă trebuie să-ți mulțumesc, ori poate că și tu...

LUCA : Nu mai spune nimic ! Mai bine ca mine tot n'ai să zici ! Ascultă-mă pe mine : ia-o de braț pe fata care-ți place și luați-o la sănătoasa ! Plecați cît mai departe...

PEPEL : *(morocănos)* Pas de mai înțelege oamenii ! Care-s buni și care-s răi ?... Nu mai pricep nimic...

LUCA : Ce-i de neînțeles aici ? Omul trăește în fel și chip... după cum îi este pe suflet, așa se și poartă... azi e bun, mâine-i rău... Iar dacă fetișcana asta ți-a căzut cu tronc de-a-binelea... plecați împreună și gata socoteala... Iar de nu — pleacă singur... Ești tânăr, mai ai vreme să-ți găsești o muieră...

PEPEL : *(îl apucă de umăr)* Ia ascultă — dece-mi spui toate astea... ?

LUCA : Stai puțin, dă-mi drumul... Să văd ce face Anna... că tare rău mai horcăia adineori... *(Se apropie de patul Annei, dă perdeaua la o parte, se uită și o atinge cu mâna. Pepel, îngândurat și buimăcit, nu-l slăbește din ochi)* Doamne Isuse, preamilostive ! Odihnește în pace sufletul roabei tale Anna...

PEPEL : *(în șoaptă)* A murit?... *(Se ridică în vârful picioarelor și se uită spre pat, fără să se apropie)*
LUCA : *(încet)* A scăpat de chinuri !... Dar unde o fi bărbatul ei ?

PEPEL : La cârciumă, pesemne...

LUCA : Trebuie să-i spunem...

PEPEL : *(tresărind)* Tare nu-mi plac morții...

LUCA : *(mergând spre ușă)* Dece să-ți placă?... Cei vii trebuie să-ți placă... pe cei vii să-i iubești...

PEPEL : Viu și eu cu tine...

LUCA : Ți-e frică ?

PEPEL : Nu-mi place...

(Ies în grabă. E pustiu și liniște în încăperea. Din tindă se aude un zgomot surd, inegal și ciudat. Apoi intră Actorul)

ACTORUL : *(se oprește în prag și fără să închidă ușa, strigă ținându-se cu mâinile de ușcior)* Hei, moșule ! Unde ești ? Mi-am adus aminte... ascultă. *(Clătinându-se, înaintează cu doi pași, ia poza cuvenită și declamă)*

*Domnilor ! Spre sfântul adevăr
De nu găsește lumea drumul —
Fie preamărit nebunul
Ce-i croește-un vis strălucitor !*

(Natașa apare în ușă, în spatele Actorului)

ACTORUL : Moșule !...

*Dacă mâine soarele-ar uita
Calea pe pământ s'o'mbrace'n rază,
Lumea'ntreagă mâine-o luminează
Vr'un nebun cu mintea sa...*

NATAȘA : *(râde)* Caraghiosule ! Iar te-ai pilit...

ACTORUL : *(întorcându-se către ea)* Aha, tu ești ?
Dar unde-i moșulică... Drăguțul de el ! Se vede că nu-i nimeni aici... Natașa, rămâi cu bine ! Adio... da !

NATAȘA : *(intrând)* În loc să-mi fi dat bună seara, îțiiei rămas bun...

ACTORUL : *(ii aține drumul)* Eu plec... mă duc... Cum vine primăvara — n'o să mă mai vedeți pe aici...

NATAȘA : Lasă-mă să trec... unde vrei să pleci ?

ACTORUL : Să caut orașul acela... să mă lecuesc... Și tu să pleci de aici... Ofelia... du-te la mănăstire... Pricepi — există un spital pentru organisme... pentru bețiivi adică... un spital grozav... cu marmoră... cu pardoseală de marmoră ! Acolo-i lumină... curățenie, mâncare... și totul pe gratis ! Și pardoseală de marmoră zău ! Am să-l găsesc, am să mă vindec și... iarăși am să fiu om... Sunt pe cale de a mă naște din nou... cum a spus... regele... Lear ! Natașa... la teatru mă numesc Svercicov-Zavoljschi... Aici nimeni nu știe asta, nimeni ! Aici n'am nume... Îți dai seama cât e de dureros să-ți pierzi numele ? Până și câinii au nume...

(Natașa îl ocolește cu băgare de seamă pe Actor, se oprește lângă patul Annei și privește)

ACTORUL : Fără nume ești un om mort...

NATAȘA : Privește... dragul meu... a murit...

ACTORUL : *(clătinând din cap)* Nu se poate...

NATAȘA : *(dându-se înapoi)* Zău așa... uită-te...

BUBNOV : *(în ușă)* Ce-i de văzut ?

NATAȘA : Apoi Anna... s'a prăpădit !

BUBNOV : Va să zică, n'o să mai tușească *(Se apropie de patul Annei, se uită, apoi se duce la locul*

său) Trebuie să-l anunțăm pe Cleșci... asta-i treaba lui...

ACTORUL : Mă duc eu... am să-i spun... că și-a pierdut și ea numele !... (Iese)

NATAȘA : (în mijlocul camerei) Așa are să se întâmple și cu mine... într'o bună zi, și eu tot așa... într'o pivniță... am să cad singură și oropsită...

BUBNOV : (așternând niște zdrențe pe patul său) Cum ? Ce tot mormăi ?

NATAȘA : Uite așa... vorbeam singură...

BUBNOV : Il aștepți pe Vasca ? Bagă de seamă — Vasca are să te nenorocească...

NATAȘA : Parcă nu-i tot una cine mă nenorocește ? Atunci mai bine să fie el.

BUBNOV : (se culcă) De, treaba ta...

NATAȘA : Iacătă... e mai bine c'a murit... și totuși mă doare inima... Doamne !... La ce mai trăește omul ?

BUBNOV : Asta-i soarta fiecăruia : te naști, trăești un timp și mori. Și eu am să mor... și tu... Afunci dece să-ți mai pară rău... ?

(Intră Luca, Tătarul, Crivoi Zob, iar în urma tuturor vine Cleșci ; umblă gârbovit și cu pași rari)

NATAȘA : S-st ! Anna...

CRIVOI ZOB : Am auzit... dacă a murit, apoi dumnezeu s'o ierte...

TATARUL : (către Cleșci) Trebuie s'o scoți afară ! Scoate-o în tindă ! Aici un mort nu-i voie să stea, aici — trebuie să doarmă om viu...

CLEȘCI : (încet) O s'o ducem afară...

(Toți se apropie de pat. Cleșci se uită la nevasta lui peste umerii celorlalți)

CRIVOI ZOB : (către Tătar) Crezi că are să miroase ? Nu te teme, n'are să miroase... s'a uscat toată încă de vie...

NATAȘA : Doamne ! Nici măcar nu vă e milă... ba-rem, unul să fi spus o vorbă ! Ce oameni !...

LUCA : Nu te necăji fetițo... n'ai dece ! De asta ne arde nouă... nouă să ne fie milă de morți ? Eh, draguță ! Nu ne e nouă milă de cei vii... nici de noi înșine nu ne este milă... și tu mai vorbești !

BUBNOV : (căscând) Și apoi — moartea nu se sperie de vorbe !... Boala da, ea se sperie de vorbe, moartea însă, nu !

TATARUL : (depărtându-se) Trebuie să chemi poliția...

CRIVOI ZOB : Poliția trebuie chemată negreșit ! Cleșci ! Ai anunțat poliția ?

CLEȘCI : Nu... trebuie s'o îngrop... și n'am decât patruzeci de copeici...

CRIVOI ZOB : N'are aface. Intr'o împrejurare ca asta — ai să te împruțuți... și de nu, o să punem mână dela mână... unul cinci copeici... fiecare cât o putea... Dar poliția s'o anunți... cât mai repede ! Ca nu cumva să creadă că tu ai omorât muiera... sau mai știu eu ce... (Se duce la patul de scânduri și se pregătește să se culce lângă Tătar)

NATAȘA : (se apropie de patul lui Bubnov) Uite... acum am s'o visez mereu... totdeauna visez morții...

LUCA : (mergând după ea) De cei vii — să te ferești... s'o știi dela mine...

NATAȘA : Hai să mă petreci, moșule...

LUCA : Să mergem... hai să te petrec !

(Ies. Pauză)

CRIVOI ZOB : Oho-ho-o ! Asan ! Vine primăvara, dragul meu... ce bine o s'o ducem când o fi cald ! La țară de pe acum își dreg țărani plugurile și

grapele... se pregătesc de arat... m-da! Noi însă...
Asan? A și început să tragă la aghioase afurisitul
de Mahomed...

BUBNOV: Tătarilor le place să doarmă...

CLEȘCI: (*a rămas în picioare în mijlocul odăii și
privește năuc înaintea lui*) Și acum ce trebuie să
fac?

CRIVOI ZOB: Culcă-te și dormi... atâta tot...

CLEȘCI: (*incet*) Dar... ea... cum așa?

(*Nimeni nu-i răspunde. Intră Satin și Actorul*)

ACTORUL: (*strigă*) Moșule! Vino, credinciosul
meu Kent...

SATIN: Sosește Micluho-Maclai... ha-ha!

ACTORUL: Zis și făcut! Moșule, unde-i orașul
acela... dar tu unde ești?

SATIN: Fata Morgana! Te-a prostit bătrânul... Nimic
nu există! Nici orașe, nici oameni... nu există
nimic!

ACTORUL: Minți!

TĂTARUL: (*sărind în sus*) Unde-i stăpânul? Mă
duc la stăpân! Dacă nu se poate dormi, nu se
poate cere bani... Morții... bețivi... (*Iese repede.*

Satin fluieră în urma lui)

BUBNOV: (*cu un glas somnoros*) Culcați-vă, băieți,
nu mai faceți gălăgie... noaptea trebuie să doarmă
omul!

ACTORUL: Da... e aici — aha! Mortul... „Năvo-
durile noastre au scos la mal un mort“... versuri...
de Béranger!

SATIN: (*strigă*) Morții nu aud! Morții nu simt...
Poți să strigi... să urli... morții tot nu te aud!...

(*In prag apare Luca*)

Cortina

ACTUL III

Curtea azilului: un maidan, plin de gunoaie și vechituri, nă-
pădit de buruieni. În fund un calcan înalt de cărămidă, care
împiedică să se vadă cerul. Lângă el — un tufiș de soc. În dreapta
— un perete de bărne întunecat, al unei magazii sau al unui
grajd. În stânga — un zid cenușiu, cu tencuială căzută; este
zidul casei unde se află azilul de noapte ținut de soții Costăliov.
Azilul e așezat pieziș, așa încât colțul lui din fund ajunge
aproape până la mijlocul maidanului. Între casă și zidul de că-
rămidă este o trecere îngustă. În zidul cenușiu sunt două fe-
restre: una la nivelul curții, cealaltă — cu vreun metru și ju-
mătate mai sus și mai aproape de calcan. Lângă zidul casei
se află o sanie țărănească cu tălpile în sus și o bărnă ca de
vreo trei metri.

În dreapta, lângă zid — un maldăr de scânduri vechi și de
grinzi. E seară. Soarele asfințește, aruncând pe calcan o lumină
roșiatică. E primăvară timpurie; zăpada s'a topit de curând.
Pe crengile negre ale socului încă n'au ieșit mugurii. Natașa
și Nastia șed amândouă pe bărnă, iar Luca și Baronul — pe
sanie. Cleșci stă culcat pe grămada de lemne dela zidul din
dreapta. La fereastra de jos se vede mutra lui Bubnov.

NASTIA: (*stă cu ochii închiși și povestește cu gla-
sul cântat clătinând din cap în ritmul cuvintelor*)
Și iată că într-o noapte vine el în chioșcul din gră-
dină, după cum ne vorbisem... iar eu îl așteptam
demult și tremuram toată de spaimă și de durere.
Și el tremura tot, era alb ca varul, iar în mână
ținea un *livorver*...

NATAȘA : (*mâncând semințe*) Ia te uită ! Se crede că are lumea dreptate când zice că studenții sunt niște descreierați...

NASTIA : Și atunci el îmi spune cu glas înspăimântător : „Iubita mea, comoara mea...”

BUBNOV : Ho-ho ! Tu erai comoară ?

BARONUL : Ai răbdare ! Dacă nu-ți place, n'ai decât să n'ascuți, dar de ce o împiedici să nască oare ?... Mai departe !

NASTIA : „Minunata mea iubită ! — zice — părinții mei nu-și dau consimțământul — zice — ca eu să mă cunun cu tine... și mă amenință cu blestemul lor veșnic pentru că te iubesc. Și de aceea — zice — eu trebuie să-mi pun capăt vieții...” Și avea un *livor* veruș, încărcat cu zece gloanțe... „Adio — zice — prietenă duiosă a inimii mele ! Hotărîrea mea e neclintită... nu pot trăi fără tine nicio clipă”. Atunci eu i-am răspuns : „Neuitatul meu prieten... Raul...”

BUBNOV : (*mirat*) Ce ? Cum ? Craul ?

BARONUL : (*râzând cu hohote*) Nastia ! Apoi de... data trecută parcă îi zicea Gaston !

NASTIA : (*sare în sus*) Tăceți... prăpădiților ! Ah... căini vagabonzi ce sunteți ! Parcă... parcă voi puteți pricepe... ce-i dragostea ? Dragostea adevărată ? Eu însă am cunoscut-o... dragostea cea adevărată ! (*Către Baron*) Și tu ! Nenorocitul !... Mai spui că ești om învățat... că îți beai cafeaua în pat...

LUCA : Ei, și voi, ia stați puțin ! N'o mai întrerupeți ! Fiți mai îngăduitori... nu vă legați de o vorbă, căutați să pricepeți de ce o spune omul... asta să căutați ! Povestește mai departe, fetiço, nu te lua după ei !

BUBNOV : Hai, cioară, vopsește-ți penele... dă-i înainte !

BARONUL : Hai — mai departe !

NATAȘA : Nu-i asculta... ce știi ei ! Numai de ciudă fac așa... pentru că n'au ce spune despre ei...

NASTIA : (*se așează la loc*) Nu mai vreau ! Nu mai spun nimic... Dacă nu mă cred... dacă râd de mine... (*Deodată se oprește, tace câteva clipe, închide iarăși ochii, apoi continuă cu glas tare și cu însuflețire dând din mână în ritmul povestirii, ca și cum ar asculta o muzică din depărtare*) Și atunci eu i-am răspuns : „Bucuria vieții mele ! Soarele meu luminos ! Și mie mi-e cu neputință să trăiesc pe lume fără tine... pentru că te iubesc la nebunie și te voi iubi atâta timp cât îmi va bate inima în piept ! Totuși — zic — nu pune capăt vieții tale fragede... deoarece ea e necesară părinților tăi dragi, căci tu ești singura lor mângâiere... mai bine părăsește-mă pe mine ! Mai bine să pier eu... de dorul tău, viața mea... eu sunt singură pe lume, n'am pe nimeni... așa-i soarta mea ! Mai degrabă... să mă prăpădesc eu — n'are aface ! Eu nu sunt bună de nimic... și n'am nimic din viață... n'am nimic...”

(*Iși acoperă fața cu mâinile și plânge fără zgomot*)

NATAȘA : (*întoarce capul, încet*) Lasă... nu plânge !

(*Zăbind, Luca o mângâie pe Nastia pe păr*)

BUBNOV : (*râde cu hohote*) Ah... a naibii muiere ! Ei ?

BARONUL : (*tot râzând*) Unchiașule ! Tu îți închipui că e adevărat ? Toate astea sunt din cartea „Amorul fatal”... Toate astea-s mofturi ! Las'o în plata domnului !...

NATAȘA : Ce-ți pasă ție ? Ce om ești ! Mai bine ai tăcea... tu n'ai nimic sfânt...

NASTIA : (*furioasă la culme*) Păcătosome ! Om de nimic ! N'ai suflet !

LUCA: (*o ia pe Nastia de mână*) Drăguță, hai să plecăm de aici! Nu-i nimic... nu te supăra! Eu știu... Eu te cred! Tu ai dreptate, nu ei... Dacă tu crezi că în viața ta a fost o dragoste adevărată... înseamnă că a fost! Așa a fost! Și nu te mai supăra pe ibovnicul tău... Cine știe... poate că într'adevăr te pismuește și deaceea râde... poate că el n'a avut nimic adevărat în viața lui... n'a avut nimic! Hai să mergem!...

NASTIA: (*apăsându-și cu putere mâinile pe piept*) Moșule! Zău... așa a fost! Totul a fost aievea!... El era student... era franțuz... Gastoșa îi zicea... avea o bărbuță neagră... purta cizme de lac... să mă trăznească aici pe loc dacă mint! Și grozav mă iubea... așa mă iubea!

LUCA: Știu! Lasă! Eu te cred! Și zici că purta cizme de lac! Ia te uită! Dar tu — și ție ți-era drag?

(*Pleacă amândoi după colț*)

BARONUL: Da' proastă mai e și fata asta... e bună dar... e din cale afară de proastă!...

BUBNOV: Dece i-o fi plăcând omului să mintă în halul ăsta? Parcă întotdeauna s'ar găsi în fața judecătorului de instrucție — zău așa!

NATAȘA: Se vede că născocirile astea... sunt mai plăcute decât adevărul... Și eu...

BARONUL: Tu ce faci? Hai, spune!

NATAȘA: Născocesc mereu... Născocesc și — aștept...

BARONUL: Ce?

NATAȘA: (*cu un zâmbet sfios*) Așa... Iacă, îmi închipui că mâine... are să vină cineva... un om... neobișnuit... Sau că are să se întâmple ceva... tot ceva neobișnuit... De mult aștept... mereu aștept... Și de fapt într'o viață ca asta la ce te poți aștepta?

(*Pauză*)

BARONUL: (*zâmbind ironic*) N'ai ce aștepta... Eu — nu mai aștept nimic! De acum totul... a fost! Totul a trecut... s'a isprăvit! Mai departe!

NATAȘA: Alteori... îmi închipui că mâine... am să mor de o moarte năpraznică... Și la gândul ăsta mă îngrozesc... Vara îți vine mereu să te gândești la moarte... vara sunt furtuni... trăsnetul te poate ucide oricând...

BARONUL: Grea viață mai duci și tu... soră-ta... e dată dracului!

NATAȘA: Dar cine o duce bine? Toți trăesc greu... parcă eu nu văd...

CLEȘCI: (*care până atunci a stat nemișcat și nepăsător, deodată sare în sus*) Toți? Minți! Nu toți! Dacă ar fi așa, ar mai merge! Atunci nu ți-ar fi necaz... da!

BUBNOV: Ce te-a găsit — te-a împins diavolul cu coarnele? Ia te uită... cum mai urlă!

(*Cleșci se culcă la loc și bodogănește*)

BARONUL: De... trebuie să mă duc să mă împac cu Nastionca... că altfel n'are să-mi dea de pileală...

BUBNOV: Mm... Tare le mai place oamenilor să mintă... De Nastia... nu te miri! Ea s'a învățat să-și boiască mutra... ei, și atunci vrea să-și boiască și sufletul... ca să pară mai frumos... Bine... dar alții dece o fac? Poftim — Luca de pildă... și el mințe într'una... fără să tragă niciun folos din asta... Doar e om bătrân... Ce câștigă el dacă mințe?

BARONUL: (*pleacă zâmbind*) Toți oamenii au sufilete cenușii... toți doresc să și le sulemenească puțin.

LUCA: (*iese de după colț*) Bine, boierule, dece necăjești fata? N'ar trebui s'o turburi... las'o să-și mai înveselească inima cu plânsul... Vezi doar că-i place să plângă... ce rău îți face ție cu asta?

BARONUL : E o prostie, moșule ! Mă plictisește... Azi povestește de Raul, mâine de Gaston... și de fapt e totdeauna acelaș lucru ! De altfel — mă duc să mă împac cu ea... (*Pleacă*)

LUCA : Du-te, așa... mai mângâie-o ! Niciodată nu strică să mângâi pe cineva...

NATAȘA : Ce bun ești, moșule... Dece oare ești atât de bun ?

LUCA : Zici că-s bun ? — Ei... dacă-i așa, îmi pare bine... da ! (*În spatele calcanului se aude cântându-se din armonică și din gură*) De, fetițo, cineva trebuie să mai fie și bun... cuiva trebuie să-i fie milă de oameni ! Iacă, lui Hristos i-a fost milă de toți și nouă ne-a poruncit să facem la fel... Află dela mine că prinde bine să-ți fie milă de un om la timp ! Uite, eu, de pildă, eram odată paznic la o vilă... la un inginer, lângă orașul Tomsc... Ei bine ! Vila era în pădure, într'un loc pustiu... și era iarnă, iar eu eram singur în toată casa... O duceam strașnic, minunat ! Numai că într'o zi aud pași, apropiindu-se tiptil !

NATAȘA : Hoții ?

LUCA : Chiar așa. Și cum îți spun — se apropiau, da !... Mi-am luat pușca și am ieșit... Ce să vezi : doi inși... tocmai deschideau o fereastră și așa erau de cufundați în treaba lor, că nici nu m'au văzut. Atunci eu le-am strigat : „Hei, voi de colo !... cărați-vă !... Atunci ei au sărit pe mine cu toporul... Eu i-am amenințat și le-am zis : „Vedeți-vă de drum ! Că, de nu, trag !... Și pe loc mi-am îndreptat pușca ba către unul, ba către celălalt. Atunci ei au căzut în genunchi : cică, să le dau drumul ! Dar eu mă înfuriaseam de-a-binelea... Știi, din pricina toporului ! „Blestemaților — le zic — când v'am alungat nu v'ați dus... acum — zic — unul din voi să-mi taie nuiiele !“ Și mi-au tăiat amândoi. Apoi le-am

poruncit : „Acum unul să se întindă pe jos, iar celălalt să-i tragă o bătaie !“ Și așa cum le-am poruncit și-au tras unul altuia câte o bătaie strașnică. Iar după ce s'au biciuit zdravăn mi-au zis : „Moșule, dă-ne o bucăică de pâine, pentru numele lui Hristos ! Umblăm demult — zic ei — și ne chiorăie mâțele“. Iaca ce fel de hoți erau, drăguță... (*Râde*)... Iaca cine umbla cu toporul ! Da... Erau amândoi niște țărani tare de treabă... „Blestemaților — le zic — să fi cerut dela început pâine“. Dar ei de colo : „Ne-am saturat să tot cerem — zic — ...ceri mereu și nimeni nu-ți dă... ți-e mai mare ciuda“... Și așa au rămas amândoi peste iarnă la mine. Unul — Stepan îi spunea — își lua pe umeri pușca și pornea în pădure... Iar celălalt — Iacov se numea — a zăcut toată vremea, tușea într'una... Și așa va să zică, am păzit toți trei vila aceea. Când a venit primăvara ei mi-au zis : „Rămâi cu bine, moșule !“ Și-au plecat... să cutreiere Rusia...

NATAȘA : Erau fugari ? Ocnași ?

LUCA : Chiar așa, erau fugari... din surghiun... Ce oameni de treabă !... Dacă nu mi-ar fi fost milă de ei, poate că m'ar fi omorît... sau cine știe ce ispravă ar mai fi făcut... Și pe urmă ajungeau la judecată, apoi la pușcărie, ba chiar în Siberia... Ce folos ? Pușcăria nu te învață nimic bun, nici Siberia... numai dela oameni poți învăța câte ceva... da ! Numai omul te poate îndemna la bine... și încă foarte ușor !

(*Pauză*)

BUBNOV : Mm-da !... Uite eu... nu știu să mint... Ce rost are ? După mine — trebuie să spui adevărul gol-goluț ! Dece să te sfiești ?

CLEȘCI : (*deodată sare iarăși ca ars și strigă*) Care-i

adevărul? Unde-i adevărul? (*Trage cu amândouă mâinile de zdrențele de pe el*) Poftim — adevărul! N'am de lucru... și puterile m'au părăsit! Iată, ăsta-i adevărul! Nici adăpost n'am... N'am unde să-mi pun capul! Nu-ți rămâne decât să crăpi... iată adevărul! Drace! Ce să fac cu el, la ce-mi folosește mie adevărul? Lasă-mă să oftez măcar... Lasă-mă să-mi trag sufletul! Cu ce-s eu vinovat?... Pentru ce mi se cuvine adevărul ăsta? Nici să trăiești nu te lasă — drace — nu-i chip să trăiești... iacă, ăsta-i adevărul!

BUBNOV: Ia te uită cum a răbufnit!...

LUCA: Doamne Isuse... ia ascultă, dragul meu! Tu...

CLEȘCI: (*tremură de furie*) Ii dați zor într-una cu adevărul! Tu, moșule, umbli să-i mângâi pe toți... Uite ce am să-ți spun... pe toți îi urăsc! Impreună cu adevărul ăsta afurisit... blestemat fie el! Ai înțeles? Pricepe odată! Blestemat să fie! (*Fuge după colț, uitându-se înapoi*)

LUCA: Of-of-of! Cum și-a ieșit din fire bietul om... Dar unde a fugit?

NATAȘA: Parcă s'a scrântit...

BUBNOV: Strașnic i-a mai dat drumul! Ai fi zis că-i la teatru... Așa îl apucă pe el din când în când... Încă nu s'a obișnuit cu traiul ăsta...

PEPEL: (*vine fără grabă de după colț*) Pace și voie bună, cinstită adunare! Ce-i, Luca, iar povestești bazaconii, șmecher bătrân ce ești?

LUCA: Să fi auzit adineauri... cum a strigat unul aici!

PEPEL: Pesemne, Cleșci? Ce l-a găsit? Fugea ca opărit...

LUCA: Așa fuge omul... când îl ajunge necazul...

PEPEL: (*se așează*) Nu-l pot suferi... prea e rău și prea se ține mândru. (*Imitându-l pe Cleșci*) „Eu sunt un om muncitor“. Și i se pare că toți îs mai

prejos decât el... Dacă-ți place, n'ai decât să muncești... dar de ce să te fudulești cu asta? Dacă-i vorba să prețuim oamenii după muncă... atunci calul e mai de preț decât ori și ce om... trage și tace! Natașa! Ai tăi sunt acasă?

NATAȘA: Au plecat la cimitir... de acolo aveau de gând să se ducă la vecernie...

PEPEL: Așa, mă miram că ești de capul tău... așa ceva se întâmplă rar!

LUCA: (*dus pe gânduri, către Bubnov*) Uite... tu spui adevărul... Apoi și adevărul ăsta nu-i totdeauna un leac pentru boala omului... nu totdeauna poți lecui sufletul cuiva, spunându-i adevărul... să vă povestesc, de pildă, o întâmplare: am cunoscut odată un om care credea într-o țară a dreptății...

BUBNOV: În ce-e?

LUCA: În țara dreptății. Trebuie să fie pe lume — zicea — o țară a dreptății... În țara aceea locuiesc, cică, numai oameni de treabă! Se respectă unii pe alții, se ajută între ei — fără multă vorbă... și la ei totul merge strună! Și iată că omul acela se tot bătea cu gândul să plece... să caute țara dreptății. Era om sărac, o ducea tare rău... și când îl copleșeau necazurile — altul s'ar fi lăsat să moară de atâta amar — însă omul nostru nu se dădea bătut, zâmbea numai și spunea: „Nu-i nimic! am să mai rabd! Mai aștept — încă puțin... și pe urmă las totul baltă și plec în țara dreptății“... Atâta bucurie avea bietul om — țara asta...

PEPEL: Ei și? A plecat?

BUBNOV: Incotro? Ho-ho!

LUCA: Și uite că în locul acela — întâmplarea se petrecea în Siberia — într-o bună zi a fost trimis în surghiun un om învățat... și a sosit cărturarul cu cărți, cu planuri și cu fel de fel de comedii... Omul meu se duce la el și-i spune: „Fă bine și

arată-mi tu, unde se găsește țara dreptății și cum ajung acolo?“ Cărturarul și-a deschis îndată cărțile, și-a întins planurile... s'a tot uitat el — dar țara dreptății nicăieri! Toate bune și frumoase, toate țările erau arătate așa cum sunt, numai țara dreptății nu era!...

PEPEL : (*incet*) Zău ? Nu era ?

(*Bubnov râde cu hohote*)

NATAȘA : Stai puțin... și pe urmă, moșule ?

LUCA : Omul nu voia să creadă... „Trebuie să fie — zice... — caută mai bine ! Altminteri — zice — cărțile și planurile tale nu fac două parale dacă nu arată țara dreptății...“ Cărturarul s'a supărat foc „Planurile mele — zice — sunt cât se poate de adevărate, dar o țară a dreptății nu există nicăieri.“ Ei, atunci s'a înfuriat și omul meu. „Cum se poate așa ceva ? Am trăit ca vai de lume, — zice, — am tot răbdat, am tot îndurat și am crezut toată vremea că este o țară a dreptății ! Și când colo, după cum se vede în planurile tale, ia-o de unde nu-i ! Asta-i jaf !...“ Și atunci îi spune cărturarului : „Nemernicule !... Ești un ticălos, nu un învățat...“ Apoi l-a plesnit peste obraz — odată ! Și încă odată !... (*După o clipă de tăcere*) Pe urmă s'a dus acasă și — s'a spânzurat !...

(*Toți tac. Luca se uită zâmbind la Pepel și la Natașa*)

PEPEL : (*incet*) D-dracu' să te ia... jalnică poveste...

NATAȘA : N'a putut omul să îndure desamăgirea...

BUBNOV : (*ursuz*) Astea-s basme...

PEPEL : M-da... poftim ce s'a ales din țara dreptății... s'a dovedit că nu-i nicăieri...

NATAȘA : Păcat... bietul om...

BUBNOV : Toate astea-s născociri... auzi ! Ho-ho !
Țara dreptății ! Asta-i bună ! Ho-ho-ho ! (*Pleacă dela fereastră*)

LUCA : (*arătând cu capul către fereastra lui Bubnov*)
Ii vine a râde ! Of-of-of... (*Pauză*) Ei, copii... rămâneți cu bine ! In curând vă las...

PEPEL : Incotro o iei ?

LUCA : In Ucraina... Am auzit că s'a ivit printre hoholi¹⁾ o credință nouă... trebuie să văd și eu despre ce e vorba !... Tot caută oamenii, tot vor să știe cum e mai bine... dă-le, doamne, răbdare !

PEPEL : Tu ce crezi... oare au să găsească ?

LUCA : Cine ? Oamenii, 'ntr'o zi au să găsească ? !
Cine caută, găsește... Cine vrea cu adevărat, acela trebuie să găsească !

NATAȘA : Bine ar fi să găsească ceva... să nascosească ceva mai bun...

LUCA : Au să nascosească, fără doar și poate ! Dar trebuie să-i ajutăm, fetițo... trebuie să-i cinstim pe oameni...

NATAȘA : Cum pot eu să le ajut ? Eu singură... am nevoie de ajutorul...

PEPEL : (*cu hotărîre*) Ascultă, Natașa... vreau să mai vorbesc odată cu tine... Chiar acum, de față cu moșul... el știe tot... Hai... vino cu mine !

NATAȘA : Unde ? Prin închisori ?

PEPEL : Ți-am spus că mă las de hoție ! Zău că mă las ! Când spun ceva, mă țin de cuvânt ! Știu carte... am să muncesc... Iacă, el zice că în Siberia trebuie să te duci de bună voie... Hai să plecăm acolo, vrei ?... Tu crezi că mie nu mi-e silă de viața pe care o duc ? Eh, Natașa ! Eu știu... îmi dau

¹⁾ *Hohot* — poreclă ce se dădea Ucrainenilor în Rusia țaristă. (N. trad.)

seama!... caut să mă mângâi și eu cu gândul că alții fură mai dihai ca mine și totuși li se dă toată cinstea... numai că mie asta nu-mi ține de cald! Altceva îmi trebuie mie! Dar nu mă călesc... doar eu nu cred în conștiință... Cu toate astea simt că omul trebuie să trăiască altfel! Trebuie să ducă o viață mai bună! Trebuie să trăiesc așa... ca să nu-mi fie rușine de mine...

LUCA: Ai dreptate, dragul meu! Să dea Dumnezeu... să te ajute Hristos! Așa-i: omul trebuie să se respecte singur...

PEPEL: Eu de mic copil sunt hoț... din totdeauna lumea îmi zicea: „Vasca hoțul, Vasca, pui de hoț!” Aha? Așa? Atunci să vă arăt eu vouă! Și hoț m'am făcut!... Pricepe că eu, poate, numai de ciudă am și ajuns hoț... nimănui nu i-a dat nicio dată în gând să-mi spună altfel... deaceia și sunt hoț... Măcar tu să-mi spui altfel... vrei, Natașa?

NATAȘA: (*cu tristețe*) Nu prea am eu încredere în vorbe... Și astăzi sunt tare neliniștită... mi se strânge inima... parcă aștept ceva... Rău ai făcut, Vasili, că tocmai azi ți-ai găsit să vorbești de asta...

PEPEL: Bine, dar când? Doar întâia dată îți vorbesc așa...

NATAȘA: Și de ce m'aș duce după tine? Doar... de iubit... nu te prea iubesc... Uneori — îmi plăci... dar alteori mi-e silă să mă și uit la tine... Pesemne nu prea mi-ești drag... când îndrăgești pe cineva, nu-i mai vezi cusururile... eu, însă, le văd... pe ale tale...

PEPEL: Ai să mă îndrăgești — nu te teme! Ai să te obișnuiești cu mine... numai de te-ai hotărî odată! De un an și mai bine te urmăresc... văd că ești o fată cuminte... de treabă... un om de nădejde... tare mi-ești drag!

(*Vasilisa gătită apare la fereastră, rămâne în picioare și ascultă rezemată de pervaz*)

NATAȘA: Așa. Pe mine m'ai îndrăgit, iar cu sorămea?...

PEPEL: (*incurcat*) Ei și, ce-i de capul ei? Femei ca ea... găsești pe toate drumurile...

LUCA: Nu te sinchisi, fetițo! Când nu-i pâine, mănâncă omul și lobodă... numai fiindcă n'are pâine...

PEPEL: (*posomorit*) Ție... ar trebui să-ți fie milă de mine! Amară mi-e viața... ca un lup veșnic hăituit... nici o bucurie n'am... Simt că mă trage la fund mocirla... de orice mă agăț... totul e putred... totul se rupe... Sora ta... eu am crezut că e altfel... dar m'am înșelat... Dacă ea... nu era așa de lăcomă de bani, de dragul ei... făceam orice! Numai să fi știut că-i a mea trup și suflet... Dar ea caută altceva... ea umblă după avere... ea vrea să trăiască slobodă... ca să-și facă de cap. Ea — nu mă poate ajuta... Tu, însă, ești ca un brad tânăr — tu înțepi, dar de tine se poate rezema omul...

LUCA: Eu îți spun să te duci după el, fetițo, du-te! E băiat bun și inimos. Numai să ai grijă să-i amintești mai des că-i băiat bun, știi ca să nu uite! El are să te creadă... Tu numai să-i spui din când în când: „Vasia, tu ești un om de treabă... nu uita!” Gândește-te, draguță, parcă ai altă ieșire? Soră-ta e mai rea ca o fiară... cât despre bărbatul ei — ce să mai vorbim: nici nu găsesc cuvinte să spun cât e de rău bătrânul... și apoi toată viața asta de aici... Unde poți să te duci?... Iar flăcăul ăsta e voinic...

NATAȘA: N'am unde să mă duc... știu... m'am tot gândit... Numai că... n'am încredere în nimeni... Văd că n'am încotro s'o apuc...

PEPEL : Îți rămâne un singur drum... dar pe drumul ăsta nu te las s'o apuci... Mai bine te omor...
 NATAȘA : (*zâmbind*) Poftim... încă nu-ți sunt nevastă, și de pe acum vrei să mă omori...
 PEPEL : (*o îmbrățișează*) Lasă, Natașa ! Ești ca și nevasta mea !
 NATAȘA : (*ghemuindu-se lângă el*) Bine... numai un lucru vreau să-ți spun, Vasili... uite, vorbesc cu tine ca înaintea lui Dumnezeu, dacă ai să mă lovești o singură dată... sau ai să mă jignești cu ceva... să știi că n'are să-mi pară rău de viață... ori mă spânzur, ori...
 PEPEL : Să mi se usuce mâinile, dacă am să te ating !...
 LUCA : Are să fie bine, draguță, n'avea nicio grijă ! El are mai mare nevoie de tine decât tu de el...
 VASILISA : (*din fereastră*) Iată-vă și logodiți ! Într'un ceas bun !
 NATAȘA : S'au întors ! Of, doamne ! Au văzut tot... aoleu, Vasili !
 PEPEL : Dece te-ai speriat ? De acum nu mai cutează nimeni să se atingă de tine !
 VASILISA : Nu te teme, Natalia ! El n'are să te bată... El nu-i în stare nici să bată, nici să iubească... eu știu !
 LUCA : (*incet*) Of, ce muiere... primejdioasă viperă...
 VASILISA : E numai bun de gură...
 COSTĂLIOV : (*apare*) Natașca ! Ce faci acolo, le-neșo, netrebnico ? Te ții de bârfeală ? Te plângi de rude ? Și samovarul nu-i pregătit ? ! Nici masa nu-i pusă ? !
 NATAȘA : (*plecând*) Doar aveți de gând să mergeți la biserică ?...
 COSTĂLIOV : Nu te privește ce am avut noi de gând ! Tu să-ți vezi de treaba ta... să faci ce ți s'a poruncit !

PEPEL : Tacă-ți gura ! De azi înainte nu mai ți-e slugă... Natalia, să nu te duci... să nu faci nimic !
 NATAȘA : Tu să nu-mi poruncești... e încă prea devreme ! (*Iese*)
 PEPEL : Ajunge ! Destul v'ați bătut joc de fată... ajunge ! Acum e a mea !
 COSTĂLIOV : A ta-a ? Când ai cumpărat-o ? Cât ai dat pe ea ?

(*Vasilisa izbucnește în hohote de râs*)

LUCA : Vasia ! Pleacă...
 PEPEL : Prea sunteți veseli ! Băgați de seamă !... Să nu plângeți în curând !
 VASILISA : Aoleu, m'am și speriat ! Vai, tremur foarte de frică !
 LUCA : Vasili — pleacă de aici ! Tu nu vezi că ea te atâță... că te întărâtă — nu pricepi ?
 PEPEL : Da... aha ! Degeaba te lauzi ! Ce ai vrea tu n'are să se întâmple !
 VASILISA : Dar nici ce nu vreau eu nu se întâmplă, Vasia !
 PEPEL : (*o amenință cu pumnul*) Om vedea ! (*Plecă*)
 VASILISA : (*plecând dela fereastră*) Îți pregătesc eu o nuntă, să mă pomenesci !
 COSTĂLIOV : (*se apropie de Luca*) Ce mai zici, moșule ?
 LUCA : Nimic, taică !...
 COSTĂLIOV : Așa... Am auzit că pleci ?
 LUCA : A sosit vremea...
 COSTĂLIOV : Incotro ?
 LUCA : Incotro oi vedea cu ochii...
 COSTĂLIOV : Cutreieri țara ca o haimana, va să zică... Se vede că nu-ți dă mâna să stai într'un loc ?...

LUCA : Vorba ceea : sub piatra care zace, nici apa nu curge...

COSTALIOV : Piatra e altceva. Omul însă trebuie să stea locului. Nu se cade să trăiască oamenii ca gândacii... Fiecare să se târască unde pofteste... Omul trebuie să-și găsească un loc și un rost... nu să umble teleleu prin lume...

LUCA : Dar dacă este și câte unul care-și găsește peste tot rostul ?

COSTALIOV : Inseamnă că acela-i o haimana... un om fără căpătâi... Orice om trebuie să fie de folos... să muncească...

LUCA : Ia te uită !

COSTALIOV : Chiar așa. Cum se poate altfel... Ce rost au ăștia... curioșii, de cutreieră mănăstirile ? ăștia nu-s... ca toată lumea... Dacă unul de ăștia e cu adevărat cucernic... el știe câte ceva... a mai aflat și el câte ceva... dar ce știe el, nu folosește nimănui... de, poate să fi aflat chiar adevărul pe unde a umblat... bine, dar nu de orice adevăr are lumea nevoie... s'o știi dela mine ! N'are decât să-l păstreze pentru el... și să tacă ! când omul este cu adevărat... curios... el știe să tacă ! Ori vorbește așa ca să nu-l înțeleagă nimeni... Și apoi el nu vrea nimic, nu se amestecă în nimic, nu turbură oamenii degeaba... Pe el nu-l privește cum trăesc alții... El trebuie să ducă o viață de sihastru... să trăiască prin codrii... prin pustiuri... departe de lume ! Și să nu supere pe nimeni, să nu judece pe nimeni... ci să se roage pentru toți... pentru păcatele lumii întregi... pentru ale mele, pentru ale tale... pentru ale tuturor ! Deaceia și fuge el de deșertăciunea lumescă... Anume ca să se roage. Iacă așa... (Pauză) Tu însă... ce fel de curios mai ești și tu ?... Nici măcar acte n'ai... Un om cumsecade trebuie să aibă acte... Toți oamenii cumsecade au acte... da !

LUCA : Unii sunt oameni, iar alții numai indivizi...

COSTALIOV : Cu mine... să nu faci pe deșteptul ! Nu căuta să mă duci cu cimiliturile tale... Nu-s mai prost decât tine... Ce va să zică — oameni și indivizi ?

LUCA : Unde vezi tu cimilitură aici ? Eu spun că este câte un pământ sterp pe care nu face să mai strici sămânța... dar este și câte un pământ roditor... orice ai semăna pe el — rodește... Așa că vezi...

COSTALIOV : Ei și ? Ce vrei să zici cu asta ?

LUCA : Iacă tu, de pildă... Dacă ție ți-ar spune chiar dumnezeu din cer : „Mihailo ! Fii om...” Degeaba, tot n'are să se aleagă nimic de capul tău... și tu așa cum ești — așa ai să și mori...

COSTALIOV : Bine... pesemne nu știi că nevastă-mea are un unchi la poliție ? Și dacă eu...

VASILISA : (vine) Mihail Ivanăci, vino să bem ceai...

COSTALIOV : (către Luca) Știi ceva : șterge-o ! Cară-te de aici !...

VASILISA : Chiar așa, ia-ți talpășița, moșule !... Prea ai limbă lungă... Și apoi, cine știe ?... poate că ești fugit din ocnă...

COSTALIOV : De azi înainte, să nu te mai prind pe aici ! Că de nu... ai s'o pățești !

LUCA : Ai să-l chemi pe unchiul ? N'ai decât să-l chemi... Spune-i că ai prins un ocnaș fugar... Pentru asta poate să primească și o răsplată... vreo trei copeici...

BUBNOV : (dela fereastră) Pe ce vă tocmiți acolo ? Pentru ce să capete trei copeici ?

LUCA : Iacă, pe pielea mea... Amenință să mă vândă...

VASILISA : (către bărbatul ei) Hai să mergem...

BUBNOV : Pe trei copeici ? De, moșule bagă de seamă... ăștia sunt în stare să te vândă și pe o copeică...

COSTALIOV: (*către Bubnov*) Și tu... ce te holbezi așa, de parcă ai fi dracu' pe comoară! (*Pleacă împreună cu nevastă-sa*)

VASILISA: E plină lumea de haimanale... peste tot dai numai de pungăși!

LUCA: Poftă bună!...

VASILISA: (*întoarce capul*) Mai ține-gura... ciupercă otrăvitoare! (*Pleacă după colț cu bărbatul ei*)

LUCA: La noapte mă duc de aici...

BUBNOV: E mai bine așa. Totdeauna e mai bine să pleci la timp...

LUCA: Ai dreptate...

BUBNOV: Eu știu asta! Poate că și de ocnă am scăpat numai fiindcă am plecat la timp.

LUCA: Ei așa?

BUBNOV: Zău așa. Uite cum a fost: nevastă-mea s'a încurcat cu meșterul meu... Era tare dibaci meșterul, n'am ce zice... se pricepea de minune să vopsească pielea de câine în blană de viezure... și pisica în blană de cangur... în lutru... și în ce voi ai. Era tare îndemânat. Și cum îți spuneam — nevastă-mea s'a înhăit cu el... și așa erau de legați unul de altul că n'a lipsit mult să mă otrăvească, ori să-mi facă altcumva de petrecanie... Am început atunci s'o bat pe nevastă-mea... iar meșterul — pe mine... Ne băteam ca chiorii! Odată mi-a smuls jumătate din barbă și mi-a rupt o coastă. Ei, atunci mi-a sărit și mie țandăra... într-o zi am pocnit-o pe nevastă-mea cu metrul de fier în cap... ce mai turavura, s'a pornit un război în toată legea! Până la urmă, am văzut că n'o scot la capăt cu ei... că tot ei au să mă doboare! Așa că mi-am pus în gând s'o omor pe nevastă-mea... gândul ăsta nu-mi dădea pace! Dar mi-am venit în fire la timp — și-am plecat...

LUCA: Mai bine așa! Lasă-i să facă ei din câine viezure!

BUBNOV: Numai că... atelierul era pe numele nevastăii... și eu am rămas lefter așa cum mă vezi! Deși la drept vorbind, eu tot aș fi băut atelierul... Vezi tu, eu am dat în patima beției...

LUCA: În patima beției? De!

BUBNOV: Afurisită patimă! Când mă aștern pe băutură — beau tot ce am, rămân numai cu pielea de pe mine... Și apoi — sunt și leneș. Tare nu-mi place să muncesc.

(*Intră Satin și Actorul, discutând*)

SATIN: Fleacuri! N'ai să pleci nicăieri... Asta-i curată vrăjitorie! Moșule! Dece l-ai prostit pe neisprăvitul ăsta?

ACTORUL: Minți! Moșule, spune-i că minte! Eu plec cu adevărat! Iacă, astăzi am muncit, am măturat strada... dar votcă nici n'am gustat! Cum îți place! Uite cele două băncuțe de câte cincisprezece copeici, iar eu sunt treaz!

SATIN: Curată prostie! Dă banii încoace, să-i beau eu... ori să-i joc la cărți...

ACTORUL: Pleacă de aici! Aștia-s bani de drum!

LUCA: (*către Satin*) Da' tu dece zăpăcești omul?

SATIN: „Spune-mi tu, vrăjitor iubit de zei, ce mă mai așteaptă în viață?” M'am curățat de tot la cărți, frate, am rămas fără o lețcaie! Dar totul încă nu-i pierdut, moșule — sunt pe lume și măsluitori mai dibaci ca mine!

LUCA: Mare coțcar ești tu, Constantin... îmi place că ești vesel...

BUBNOV: Actorule! Ia vino încoa!

(*Actorul se duce la fereastră și se lasă pe vine în fața lui Bubnov. Amândoi stau de vorbă în șoaptă*)

SATIN : Eu, frate, când eram tânăr, aveam mult haz ! Imi aduc aminte cu plăcere !... Eram un flăcău și jumătate... la dans eram neîntrecut, am jucat și teatru, îmi plăcea să fac lumea să râdă... frumoasă vreme !

LUCA : Cum se face că te-ai abătut din drumul tău, ai ?

SATIN : Curios mai ești, unchiașule ! Toate vrei să le știi... dar pentru ce ?

LUCA : Aș vrea să înțeleg ce tâlc au faptele oamenilor... mă uit însă la tine și nu mă dumiresc ! Ești atât de inimos... Constantin... ești isteț... când colo...

SATIN : Pușcăria e de vină, moșule ! Patru ani și șapte luni am stat la pușcărie... iar după ce ieși de acolo, îți sunt închise toate drumurile !

LUCA : Oho-ho ! Pentru ce te-au închis ?

SATIN : Pentru un ticălos... am ucis un ticălos într-o clipă de mânie, mi-am pierdut cumpătul... La pușcărie am învățat să joc și cărți...

LUCA : Dece l-ai ucis ? Din pricina unei muieri ?

SATIN : Din pricina soră-mi... Da' mai slăbește-mă cu întrebările ! Nu-mi place să mă tragă cineva de limbă... Și-apoi... toate astea s'au întâmplat de mult... soră-mea a murit... acum nouă ani... totul a trecut... Ce fetișcană de treabă era soră-mea !

LUCA : Ușor mai treci peste toate în viață ! Să-l fi auzit adineaori pe lăcătuș cum mai zbiera aici... Vai-vai !

SATIN : Cleșci ?

LUCA : El „N'am de lucru, striga... nu mai am nimic !”

SATIN : Are să se obișnuiască... Ia zi, cu ce să-mi mai omor timpul ?

LUCA : *(încet)* Uite-l ! Vine...

(Cleșci vine încet, cu capul foarte aplecat)

SATIN : Ei, văduvule ! Dece ai lăsat nasul în jos ? Ce gând te bate ?

CLEȘCI : Mă gândesc și eu... ce să mai fac ? Nici unelte nu mai am... înmormântarea a înghițit tot !

SATIN : Am să-ți dau un sfat : să nu faci nimic ! Fă numai umbră pământului, atâta tot !

CLEȘCI : Lasă... ție îți dă mâna să vorbești... Dar mie mi-e rușine de oameni...

SATIN : Dă-o încolo de rușine ! Oamenilor de ce nu le e rușine că tu trăești mai rău ca un câine ?... Ia gândește-te : tu n'ai să mai muncești, nici eu... nici alte sute... și mii, închipue-ți că toți se lasă de lucru ! — pricepi ? Când nimeni n'o mai vrea să facă nimic — să vedem ce are să se întâmple atunci ?

CLEȘCI : Atunci o să crape cu toții de foame...

LUCA : *(către Satin)* Cu asemenea cuvântări ar trebui să te duci la „alergători”... Știi, este o sectă religioasă, de le zice „alergători”...

SATIN : Știu... ăștia nu-s chiar așa proști, moșulică !

(Dela fereastra locuinței lui Costăliov se aud strigătele Natașei : „Ce ți-am făcut ? Stai... pentru ce ?”)

LUCA : *(neliniștit)* E glasul Natașei ? Ea strigă ? Ai ? Of, doamne...

(Din casa familiei Costăliov se aude larmă, forțotă, zgomet de vase sparte și țipetele ascuțite ale lui Costăliov : „A-a... erelico... otreapă...”)

VASILISA : Stai... așteaptă... Lasă că-i dau eu... iacă așa... iacă așa...

NATAȘA : Mă omoară în bătaie ! Mă ucide !...

SATIN : *(strigă pe fereastră)* Ei, ce faceți acolo ?

LUCA : *(alergând încolo-încoace)* Unde o fi Vasili ?... ar trebui să-l chemăm pe Vasia... ah, doamne ! Fraților, săriți, băieți !...

ACTORUL : *(pleacă în fugă)* Iacă mă duc... îl chem numaidecât...

BUBNOV : S'au cam întrecut cu gluma în ultimul timp... O stâlcesc în bătaie...

SATIN : Hai să mergem, moșule... o să fim martori !

LUCA : *(se duce după Satin)* Ce martor pot fi eu !
Nu-s bun de așa ceva... Pe Vasili ar trebui să-l aducem mai repede... Of-of-of !

NATAȘA : Soro... surioară... Va-aa...

BUBNOV : I-au astupat gura... mă duc să văd...

(Hărmălaia din casa familiei Costăliov se potolește, depărtându-se, pesemne, din odaie în antreu. Se aude strigătul bătrânului : „Stai !” Cineva trănțește o ușă și acest zgomot curmă brusc gălăgia, ca o lovitură de topor. Pe scenă e liniște. Se lasă seara)

CLEȘCI : *(șade nepăsător pe sanie și își freacă mâinile cu putere. Apoi începe să mormăie, la început nu se înțelege ce spune, apoi —)* Cum așa ?... trebuie să trăești... *(Cu glas tare)* Bine, dar îți trebuie un adăpost... măcar atât ! Dar n'ai adăpost... n'ai chiar nimic ! Omul e singur... singur, cu necazurile lui... Niciun ajutor de nicăieri...

(Pleacă încet, cu spinarea încovoiată. Câteva clipe de tăcere sinistă. Apoi undeva între cele două clădiri, se naște un zgomot nelămurit, care se transformă într-o larmă ce crește și se apropie. Incep să se distingă glasuri răzlețe)

VASILISA : Ii sunt soră ! Dă-mi drumul...

COSTĂLIOV : Cu ce drept te amesteci tu ?

VASILISA : Ocașule...

SATIN : Chiamă-l pe Vasca !... mai repede... Gușatule — pocnește-l !

(Se aude un signal de polițist)

TĂTARUL : *(vine fugind. Are mâna dreaptă bandajată și legată de gât)* Ce lege mai e și asta : să omori oamenii ziua în amiaza mare ?

CRIVOI ZOB : *(urmat de Medvediev)* Eh, i-am dat una să mă țină minte !

MEDVEDIEV : Cum îndrăznești să-l iei la bătaie ?

TĂTARUL : Dar tu ? Care-i datoria ta ?

MEDVEDIEV : *(aleargă după hamal)* Stai ! Dă-mi fluierul înapoi...

COSTALIOV : *(pleacă în fugă)* Abram ! Pune mâna pe el... umflă-l ! M'a omorât...

(Cvașnia și Nastia vin de după colț ; amândouă o duc de câte un braț pe Natașa, cu părul vâlvoi. Satin vine deandaratele, împingând-o la o parte pe Vasilisa, care încearcă s'o lovească pe sora ei. Alioșca sare în jurul Vasilisei ca un nebun, îi fluieră în urechi, strigă, urlă. Apoi mai apar câteva femei și câțiva bărbați sdrențăroși)

SATIN : *(către Vasilisa)* Incotro ? Bufniță blestemată...

VASILISA : Dă-te laoparte ocașule ! Chiar de-aș ști că mor și tot am s'o sfâșii...

CVĂȘNIA : *(ducând-o pe Natașa mai departe)* Ascultă, Carpovna, isprăvește... să-ți fie rușine ! Nu vezi că ai ajuns mai rea ca o fiară ?

MEDVEDIEV : *(îl prinde pe Satin)* Aha... te-am prins !

SATIN : Gușatule ! Pocnește-i !... Vasca !... Vasca !

(Se îmbulzesc cu toții la zidul de cărămidă, lângă trecerea dintre case. Pe Natașa o duc spre dreapta și o așează pe maldărul de scânduri)

PEPEL : *(dă buzna din gang și în tăcere, cu mișcări violente, îi împinge pe toți înlături)* Unde-i Natalia ? Măi...

COSTĂLIOV : *(ascunzându-se după colț)* Abram ! Prinde-l pe Vasca... fraților, ajutați-l să-l înhațe pe Vasca ! E un hoț... un tâlhar...

PEPEL : Ah... moșneag păcătos ce ești ! *(Ridică mâna și-l pocnește cu putere pe bătrân. Costăliov cade în așa fel, încât de după colț nu i se vede decât partea de sus a corpului. Pepel aleargă la Natașa)*

VASILISA : Loviți-l pe Vasca ! Săriți, oameni buni... înșfăcați tâlharul.

MEDVEDIEV : *(ii strigă lui Satin)* N'ai dreptul... aici e o chestie familiară ! Ei sunt rude... da' tu cine ești ?

PEPEL : Ce ți-a făcut ? Ți-a înfipt un cuțit ?

CVAȘNIA : Ia te uită ce fiare ! I-au opărit fetei picioarele cu apă fiarfă...

NASTIA : Au vărsat samovarul...

TĂTARUL : Poate — din greșeală... de unde știi... nu trebuie să vorbești dacă n'ai văzut...

NATAȘA : *(aproape leșinată)* Vasili... ia-mă de aici... ascunde-mă...

VASILISA : Oameni buni ! Uitați-vă... ia priviți... a murit ! L-au ucis...

(Se înghesue cu toții lângă gang, în jurul lui Costăliov. Din mulțime iese Bubnov și se apropie de Vasili)

BUBNOV : *(incet)* Vasca ! Bătrânul... știi e gata !

PEPEL : *(se uită la el ca și cum n'ar pricepe)* Du-te... chiamă... trebuie s'o ducem la spital... lasă că mă răfuesc eu cu ei !

BUBNOV : N'auzi, bătrânului i-a făcut cineva de petrecanie...

(Larma de pe scenă se potolește ca un foc peste care s'a turnat apă. Se aud câteva exclamații innăbușite : „Cum se poate ?” „Am băgat-o pe mânecă !” „Ei aș” „Hai s'o ștergem, frate !” „Ei drăcie !” „Acuma să te ții !” „Hai să ne cărăm până n'a venit poliția !” Mulțimea se împrășteie. Bubnov și Tătarul pleacă. Nastia și Cvașnia aleargă la cadavrul lui Costăliov)

VASILISA : *(se ridică de jos și strigă cu un glas triumfător)* Mi-au ucis bărbatul... iată cine l-a omorât ! Vasca l-a ucis ! Am văzut cu ochii mei ! Oameni buni — am văzut chiar eu ! Ce mai zici, Vasia ? Poliția !

PEPEL : *(se depărtează de Natașa)* Fă-mi loc... dă-te la o parte ! *(Il privește pe bătrân. Către Vasilisa)* Ei ? Ești mulțumită ? *(Atinge cadavrul cu piciorul)* A crăpat... câinele bătrân ! A ieșit așa cum ai vrut. Dar... ce-ar fi să-ți vin și ție de hac ? *(Se repede la ea ; Satin și Crivoi Zob îl înșfacă repede. Vasilisa se ascunde în gang)*

SATIN : Vino-ți în fire !

CRIVOI ZOB : Tpruu ! Ai luat-o razna ?

VASILISA : *(apare)* Ei, Vasia, ce zici, draguțele ? De ce ți-e scris nu scapi... Poliția !... Abram... fluieră !

MEDVEDIEV : Mi-au smuls fluierul, diavoli...

ALIOȘCA : Iată-l ! Fluieră. *(Medvediev fuge după el)*

SATIN : *(ducându-l pe Pepel la Natașa)* Vasca — nu te teme ! Un om la bătaie... ăsta-i un fleac ! Din așa ceva scapi ieftin...

VASILISA : Țineți-l pe Vasca ! El l-a omorât... am văzut cu ochii mei !

SATIN : Și eu l-am pocnit pe bătrân de vreo trei ori... Parcă mult i-a trebuit ! Să mă pui martor, Vasca...

PEPEL : Eu... n'am dece să mă apăr... Tot ce vreau e s'o trag și pe Vasilisa după mine... și am s'o trag, las'pe mine ! Ea a pus totul la cale... Ea m'a îndemnat să-i omor bărbatul... ea m'a pus !...

NATAȘA : (*deodată, cu glas tare*) A-a... am priceput !
Așa, Vasili ? ! Oameni buni ! S'au vorbit dinainte...
Soră-mea și cu el... erau înțeleși ! Impreună au pus
totul la cale ! Așa-i Vasili ? Deaceea ai stat tu de
vorba cu mine adineaori... numai ca să audă ea ?
Oameni buni ! Ea e ibovnica lui... știți și voi... toată
lumea știe asta... erau vorbiți ! Ea... numai ea l-a
împins să-i omoare bărbatul... bărbatul le stătea
în drum... și eu le stăteam în drum... Iată de ce m'au
schilodit...

PEPEL : Natalia ! Cum vorbești... cum spui așa ceva ? !

SATIN : Așa va să zică... ei, drăcie !

VASILISA : Minți ! Minte... nu eu... Vasca l-a ucis !

NATAȘA : Amândoi s'au vorbit ! Vă blestem ! Pe
amândoi...

SATIN : Ia te uită, se îngroașă gluma ! Ține-te bine,
Vasili ! Astea au să te înfunde !...

CRIVOI ZOB : Nu mai înțelege omul nimic !... Ah
urâtă treabă.

PEPEL : Natalia ! Se poate... cu adevărat ? Așa crezi
tu... că eu m'am vorbit cu ea...

SATIN : Zău așa, Natașa... dă-ți seama ce faci !

VASILISA : (*din gang*) Mi-au ucis bărbatul... dom-
nule comisar... Vasca Pepel, hoțul... el l-a omorât...
domnule comisar ! Am văzut cu ochii mei... toată
lumea a văzut...

NATAȘA : (*se zvârcolește ca scoasă din minți*) Oa-
meni buni... soră-mea și cu Vasca l-au omorât ! As-
cultă, domnule comisar... uite, soră-mea asta, ea l-a
îndemnat... la ațâțat... pe ibovnicul ei... iată-l, bles-
tematul !... împreună l-au ucis ! Puneți mâna pe ei...
judecați-i... Luați-mă și pe mine... băgați-mă la puș-
cărie ! Pentru Dumnezeu... duceți-mă la pușcărie !...

Cortina

ACTUL IV

Decorul din actul întâi, însă fără camera lui Pepel, cu pereții
ei de scândură. Iar de pe locul unde ședea Cleșci, nicovala a
dispărut. În colțul unde se găsea camera lui Pepel, zace acum
Tătarul ; se răsucesce și geme din când în când. Cleșci șade la
masă și repară o armonică, încercându-i uneori clapele. Satin,
Baronul și Nastia șed la celălalt capăt al mesei, cu o sticlă de
votcă, trei sticle de bere și o bucată mare de pâine neagră în
față. Actorul se foiește pe cuptor și tușește. E noapte. Scena e
luminată de lampa din mijlocul mesei. Afară suieră vântul.

CLEȘCI : D-da... și în timpul acela, el a dispărut în
învălmășeală...

BARONUL : A fugit de poliție... ca fumul de vâlvă-
taia focului...

SATIN : Așa cum fug păcătoșii dinaintea celor
drepti !

NASTIA : A fost un bătrânel tare de treabă !... Pe
când voi... voi nu sunteți oameni... sunteți o pe-
cingine !

BARONUL : (*bea*) În sănătatea dumneavoastră,
lady !

SATIN : Prea era curios moșneagul... da ! Iacă,
Nastionca era îndrăgostită de el...

NASTIA : Il îndrăgisem chiar... tare mi-era drag !
Ai dreptate ! Pentru că el toate le vedea... toate le
înțelegea...

SATIN: (*râzând*) Ce mai tura-vura... pentru mulți el era cum e miezul de pâine pentru un om fără dinți...

BARONUL: (*râzând*) Sau ca un plasture pe un buboi...

CLEȘCI: El... era un om milos... voi însă... n'aveți milă de nimeni...

SATIN: La ce ți-ar folosi, dacă mi-ar fi milă de tine?...

CLEȘCI: Tu... cum să spun... nu că ți-ar fi milă de om... Dar tu știi să nu-l jignești...

TĂTARUL: (*se așează pe patul de scânduri și își leagă mână bolnavă ca pe un copil*) Bătrânul era bun... avea o lege în suflet! Cine are lege în suflet e un om bun!... Cine a pierdut legea — e un om mort!...

BARONUL: Ce fel de lege cneazule?

TĂTARUL: Una bună... Este multe... Știi și tu ce fel...

BARONUL: Mai departe!

TĂTARUL: Să nu faci rău omului — asta-i legea!

SATIN: Legea asta se numește „Codul pedepselor penale și corecționale“...

BARONUL: Mai este una: „Regulamentul pedepselor aplicate de judecătorii de ocol“.

TĂTARUL: Coran se numește... coranul vostru trebuie să fie lege pentru voi... Inima trebuie să vă fie coran... da!

CLEȘCI: (*încearcă acordeonul*) Șuieră, ei al dracului!... Să știți că are dreptate cneazul... trebuie să trăiești după lege... după evanghelie...

SATIN: N'ai decât...

BARONUL: Încearcă...

TĂTARUL: Mahomed a dat coran și a zis: „Asta-i legea! Fă așa cum se scrie aici!“ Mai târziu o veni vremea când coranul are să fie prea puțin...

vremea are să dea legea ei, una nouă... Fiecare vreme are legea ei...

SATIN: Apoi da... a venit vremea care a dat „Codul penal“... Trainică lege... n'are să se uzeze cu una cu două!

NASTIA: (*lovește cu paharul în masă*) Dece oare... pentru ce trăesc eu aici... cu voi? Plee de aici... mă duc departe... până la capătul pământului!

BARONUL: Fără ghetе, lady?

NASTIA: Și goală mă duc! Să știu că am să mă târăsc și în patru labe!

BARONUL: Ai să fii tare hazlie lady... în patru labe...

NASTIA: Da, sunt în stare să mă târăsc! Numai să mă descotoșesc de mutra ta... ah, ce silă mi-e de toate! De toată viața asta... de toți oamenii!...

SATIN: Dacă pleci, atunci ia-l cu tine și pe Actor... Și el tot într'acolo are de gând să pornească... a aflat că numai la jumătate de verstă de capătul lumii se găsește spitalul unde se lecuiesc organele...

ACTORUL: (*scoate capul de pe cuptor*) Organisme, dobitocule!

SATIN: Organele otrăvite de alcool...

ACTORUL: Da! Chiar are să plece! O să veдеți că are să plece!

BARONUL: Cine adică, sir?

ACTORUL: Eu!

BARONUL: Merți, slujitor al zeiței... cum îi zice? Zeița dramei, a tragediei... cum o chema?

ACTORUL: Muza, neghiobule! Nu-i zeiță, ci muză!

SATIN: Laheza... Hera... Afrodita... Atropa... dracu' le mai descurcă! Numai bătrânul e de vină... el l-a stârnit pe Actor... pricepi, Baroane?

BARONUL: Bătrânul era un prost...

ACTORUL: Neciopliților! Sălbatecilor! Mel-po-mena! Așa o chema! Oameni fără suflet ce sun-

teți! O să vedeți că el va pleca! „Ghiftuiți-vă, zezecilor”... poem de Béranger... da! Are să-și găsească el un rost... de unde nu-i... n'ai ce lua...

BARONUL: Crezi că nu-i chiar nimic, *sir*?

ACTORUL: Da! Absolut nimic! „Groapa asta îmi va fi mormântul... slab și istovit mă prăpădesc!” Dece mai trăiți voi pe lume? La ce bun?

BARONUL: Ascultă! Kean, sau geniul și nebunia! Nu mai urla!

ACTORUL: Degeaba! Dacă vreau tot am să urlu!

NASTIA: (*ridică capul de pe masă și dă din mâini*)

Ba să strigi! N'au decât să asculte!

BARONUL: Ce rost are, *lady*?

SATIN: Lasă-i în pace, Baroane! La dracu'!... N'au decât să strige... N'au decât să-și spargă capetele... treaba lor! Și asta are un rost!... Să nu-l împiedici pe om dela nimic, cum spunea bătrânul... Da, el e de vină, drojdia asta răsuflată i-a înăcrît pe toți de aici...

CLEȘCI: I-a momit undeva... dar nu le-a arătat încotro s'o apuce...

BARONUL: Bătrânul a fost un șarlatan.

NASTIA: Minți! Tu ești un șarlatan!

BARONUL: Tacă-ți gura, *lady*!

CLEȘCI: Nu-i prea plăcea bătrânului adevărul... Tare se mai ridica împotriva adevărului... așa și trebuie! Avea dreptate — la ce-mi folosește adevărul? Și fără el te înăbuși aici... Iată, cneazul... și-a strivit mâna la lucru... și acum trebuie să i-o taie cu ferăstrăul... poftim, ăsta-i adevărul!

SATIN: (*bătând cu pumnul în masă*) Tăcere! Sunteți cu toții niște vite! Proștilor... să nu mai pomeniți de bătrân! (*Mai calm*) Tu, Baroane, ești mai rău decât toți ceilalți!... Tu nu pricepi nimic... și îndrugi vrute și nevrute! Bătrânul nu-i un șarlatan! Ce înseamnă adevărul? Omul — iafă sin-

gurul adevăr! El înțelege asta... voi, însă, nu sunteți în stare! Sunteți tari de cap, căpățana voastră e tare ca o căramidă... Eu îl înțeleg pe bătrân... da! El mințea... dar o făcea din mila voastră, dracu' să vă ia! Mulți oameni mint pentru că le e milă de semenii lor... eu știu asta! Am citit despre asta! Unii știu să mintă frumos, cu însuflețire, de înviorează oamenii!... Sunt minciuni mângâietoare, împăciuitoare... ca minciuna care desvînaște greutatea ce a strivit mâna muncitorului... și-i învinovățește pe cei ce mor de foame... Eu știu ce înseamnă minciuna! Cine nu-i destul de tare... și cine trăește din sângele altuia — acela are nevoie de minciună... unii își caută un reazim în ea, alții se ascund după ea... Dar cine-i stăpân pe sine... cine nu depinde de nimeni și nu mănâncă dintr'al altuia — ce nevoie are acela de minciună? Minciuna este religia robilor și a stăpânilor... Adevărul e credința omului liber!

BARONUL: Bravo! Frumos ai spus-o! Eu sunt de acord cu tine! Vorbești... ca un om cumsecade!

SATIN: Dece uneori să nu vorbească frumos și un pungaș, de vreme ce oamenii cumsecade... vorbesc ca niște pungași? Da... eu am uitat multe, totuși mai țin minte câte ceva! Vorbeați de bătrân? E un om foarte deștept!... El mi-a limpezit inima așa cum curăță oțetul un ban vechi... Să bem... în sănătatea lui! Toarnă...

(*Nastia toarnă bere într'un pahar și îl întinde lui Satin*)

SATIN: (*zâmbind*) Bătrânul trăește după capul lui... El toate le privește cu ochii săi. Intr'o zi l-am întreat: „Moșule! Pentru ce trăesc oamenii?” (*Încercând să imite glasul și gesturile lui Luca*)

„Apoi oamenii trăesc pentru o viață mai bună, drăguțule! Iacă, să zicem că undeva trăesc niște tâmplari, unul mai cârpaci decât altul... Și iată că dintre ei se naște într-o bună zi un tâmplar... un tâmplar cum nu s'a mai pomenit pe lume. El pune pecetea lui pe întreg meșteșugul tâmplăresc... și dintr'odată el împinge meșteșugul ăsta cu douăzeci de ani înainte... La fel se petrec lucrurile și cu toți ceilalți... cu lăcătușii de pildă... cu cizmarii și cu ceilalți muncitori... și cu țăranii e tot așa... până și domnii — toți năzuesc spre mai bine! Fiecare crede că trăește pentru sine, și când colo trăește pentru o viață mai bună! Unii o duc așa câte o sută de ani... câteodată și mai mult — numai spre binele omului!”

(Nastia se uită cu stăruință în ochii lui Satin. Cleșci lasă la o parte armonica și ascultă și el. Baronul șade cu capul aplecat și bate încet cu degetele în masă. Actorul se apleacă de pe cuptor și vrea să coboare cu băgare de seamă pe patul de scânduri)

„Toți drăguțule, cât sunt pe lume trăesc pentru ca viața să fie mai bună! Tocmai deaceea trebuie să dai respect omului... căci noi nu știm cine este el, pentru ce s'a născut și ce poate să facă... cine știe poate că tocmai ăsta s'a născut spre fericirea noastră... spre binele nostru al tuturor?! Mai ales de copii trebuie să avem mare grijă — de copilași! Ei trebuie să se simtă la largul lor! Lăsați copiii să se bucure de viață... Aveți grijă de copii!” *(Râde încetșor. Pauză)*

BARONUL: *(pe gânduri)* Mm-da... pentru o viață mai bună? Asta... îmi amintește de familia noastră... Suntem un neam de viță veche... de pe vremea Ecaterinei... o familie nobilă... un neam de

războinici!... de baștină din Franța... Au slujit cu toții și s'au ridicat din ce în ce mai sus... Sub domnia lui Nicolai I, bunicul meu, Gustav Dêbile... ocupa un post înalt... era bogat... avea sute de iobagi... cai... bucătari...

NASTIA: Minți! Toate astea-s minciuni!

BARONUL: *(sare în sus)* Cu-um? Ei așa... mai departe?!

NASTIA: Nimic nu-i adevărat!

BARONUL: *(strigă)* Avea o casă la Moscova! Altă casă la Petersburg! Trăsuri... calești cu blazon!

(Cleșci ia armonica, se ridică, se retrage într'un colț și de acolo urmărește scena)

NASTIA: Și asta-i minciună!

BARONUL: Tacă-ți gura! Eu îți spun că avea zeci de lachei!...

NASTIA: *(cu o deosebită plăcere)* Nu-i adevărat!

BARONUL: Te omor!

NASTIA: *(gata s'o ia la jugă)* Trăsuri? Nu-i adevărat!

SATIN: Isprăvește, Nastionca! Țu-l scoate din sărite...

BARONUL: Stai că-ți arăt eu... lepădătură ce ești! Bunicul meu...

NASTIA: Nici bunic n'ai avut! Totul e minciună!

(Satin izbucnește în hohote de râs)

BARONUL: *(istovit de furie, se așează pe bancă)* Satin, spune-i... târfei... cum, și tu râzi? Nici tu nu crezi? *(Strigă disperat, bătând cu pumnii în masă)* Totul e adevărat, dracul să vă ia!

NASTIA: *(triumfătoare)* Aha, ai început să urli? Acum înțelegi cum se simte omul când nu-l crezi?

CLEȘCI : *(se întoarce la masă)* M'am așteptat să vă luați la bătaie...

TĂTARUL : A-ah, proști mai sunteți ! Foarte rău !

BARONUL : Eu... nu permit nimănui să-și bată joc de mine ! Eu am dovezi... Am documente, satană !

SATIN : Aruncă-le ! Și uită de caleștile bunicului... în caleașca trecutului n'ai să ajungi departe...

BARONUL : Dar cum îndrăznește ea !

NASTIA : Asta-i bună ! Cum îndrăznesc !

SATIN : Dece n'ar îndrăzni ? ! Cu ce-i ea mai prejos decât tine ? Cu toate că în trecutul ei, desigur, n'ai să găsești nici caleașcă, nici bunic, poate nici măcar părinți...

BARONUL : *(potolindu-se)* Dracu' să te ia... tu poți judeca liniștit... Eu însă... mi se pare că n'am caracter...

SATIN : Fă-ți rost. Prinde bine câteodată... *(Pauză)* Nastia ! Tu te mai duci pe la spital ?

NASTIA : Dece ?

SATIN : Ca s'o vezi pe Natașa.

NASTIA : Acum te-ai trezit și tu ! Păi a ieșit de mult... și de atunci i s'a pierdut urma ! Pentru că a intrat în pământ...

SATIN : Va să zică s'a dus și dusă a fost...

CLEȘCI : Tare aș vrea să știu care pe care o să-l înfunde mai rău ? Vasca pe Vasilisa, sau ea pe el ?

NASTIA : Vasilisa are să scape ! E vicleană, dar pe Vasca au să-l bage în ocnă...

SATIN : Când omori un om în bătaie nu capeți decât închisoare...

NASTIA : Păcat. Mai bine l-ar fi băgat în ocnă... Pe voi toți ar trebui să vă bage în ocnă... ar trebui să vă mature ca pe niște gunoaie... și să vă arunce undeva într'o groapă !

SATIN : *(mirat)* Ce te-a găsit ? Ai turbat ?

BARONUL : Lasă că-i dau eu câteva... pentru obrăznicile astea !

NASTIA : Incearcă. Atinge-mă numai !

BARONUL : Lasă că încerc, n'avea grijă !

SATIN : Vezi-ți de treabă ! Nu te lega de ea... să nu jignești omul ! Nu-mi iese din cap... bătrânul acela ! *(Râde cu hohote)* Să nu jignești pe nimeni !... Dar dacă eu am fost jignit pentru toată viața ? Cu asta cum rămâne ? Să iert ? Nu. Nimănui n'am să-i iert nimic...

BARONUL : *(către Nastia)* Trebuie să înțelegi că nu ești de seama mea ! Tu ești... o căzătură !

NASTIA : Vai de capul tău, prăpăditule ! Doar tu... tu trăești pe spinarea mea, ca viermele dintr'un măr !

(Toți bărbații izbucnesc deodată în hohote de râs)

CLEȘCI : Ah... ce tâmpită ! Frumos măr, n'am ce zice !

BARONUL : Nici măcar... nu te poți supăra pe ea... prea e idioată !

NASTIA : Râdeți ? Văd eu că vă prefaceți ! Nu vă vine vouă a râde !

ACTORUL : *(posomorit)* Așa, beștelește-i !

NASTIA : Dacă aș putea ! Pe toți v'aș strivi ! *(Ia o ceașcă de pe masă și o azvârle pe jos)* Uite așa !

TĂTARUL : Dece spargi vasele ? Eh... ce tâmpită !

BARONUL : *(se ridică)* Lasă că o învăț eu îndată... să se poarte cuviincios !

NASTIA : *(fugind afară)* Să vă ia dracu' !

SATIN : *(strigă după ea)* Ei ! Ajunge ! pe cine vrei să sperii ? La urma urmei, ce ți s'a năzărit ?

NASTIA : Lupi ce sunteți ! De-ați crăpa cu toții ! Fiarelor !

ACTORUL : *(incrunțat)* Amin !

TĂTARUL : Aoleu ! Al naibii muiere, se vede că-i ru-soaică ! Indrăzneată... de capul ei ! Tătăroaica nu ! Tătăroaica știe de lege !

CLEȘCI : Trebuie să-i tragi o chelfăneală...

BARONUL : N-nemernica !

CLEȘCI : (*încercând armonica*) E gata armonica ! Dar stăpânul ei n'a venit încă... Se duce de răpă flăcăul...

SATIN : Hai, bea și tu !

CLEȘCI : Mulțumesc ! Și apoi o fi vremea de cul-care...

SATIN : Ai început să te obișnuiești cu noi ?

CLEȘCI : (*după ce a băut, se duce spre patul de scândură din colț*) De, ce să zic... Peste tot oamenii sunt oameni... La început nu-ți dai seama de asta... dar când te uiți mai bine, vezi că toți oamenii sunt la fel... nici mai buni, nici mai răi !

(*Tătarul așterne ceva pe patul său de scânduri, îngenunche și începe să se roage*)

BARONUL : (*făcându-i semn lui Satin să se uite la Tătar*) Privește !

SATIN : Lasă-l în pace ! E om de treabă... nu-l tur-bura ! (*Râde cu hohote*) Astăzi sunt bun... dracu' știe dece !...

BARONUL : Când bei, totdeauna ești bun... Și deș-tept...

SATIN : Când sunt beat... totul îmi place... M-da... Ei și dacă se roagă ! Foarte frumos ! Omul e slo-bod să creadă sau să nu creadă... asta-i treaba lui ! Omul e slobod... doar el plătește pentru toate : pentru credință, pentru necredință, pentru dra-goste, pentru deșteptăciune — omul plătește singur pentru toate și tocmai deaceia e slobod... In om e tot adevărul ! Ce va să zică : omul ?... Nici tu,

nici eu, nici ei... nu ! ci tu, eu, ei, bătrânul, Napo-leon, Mahomed... toți laolaltă ! (*Desenează cu de-getul prin văzduh silueta unui om*) Pricepeți ? Asta-i ceva mare ! Aici încep și sfârșesc toate... Totul este în om, totul e pentru om ! Pe lume nu există decât omul, tot restul a fost creat de mână și de creierul lui ! O-mul ! Ce minunăție ! Ce mân-dru sună acest cuvânt ! O-mul ! Trebuie să ai res-pect față de om ! Nu trebuie să-l compătimești... să-l înjosești cu mila ta... trebuie să-l respecti ! Hai să bem în cinstea omului, Baroane ! (*Se ridică*) Ce bine e... să te simți om !... Eu sunt un pușcă-riaș, un ucigaș, un trișor... așa este ! Când umblu pe stradă oamenii se uită la mine ca la un pungaș... se feresc din calea mea și întorc capul după mine... Mi se spune adesea : „Ticălosule ! Șarlatanule ! Du-te la muncă !” Să muncesc ! Pentru ce ? Ca să fiu sătul ? (*Izbucnește în hohote de râs*) Intot-deauna i-am disprețuit pe acei care se îngrijesc nu-mai de stomacul lor... Nu asta-i lucrul cel mai de seamă, Baroane ! Nu asta-i lucrul cel mai impor-tant ! Mai presus de orice e omul ! Omul e mai presus de îndestularea stomacului !

BARONUL : (*clătinând din cap*) Tu mereu te gân-dești, discuți... Asta-i bine... asta, pesemne, îți în-călzește inima... Eu nu sunt în stare... nu pot... (*Se uită de jur împrejur, apoi spune încet și cu sfială*) Frate, uneori, mi-e frică... Pricepi ? Mi-e teamă... Mă întreb : ei și ce-are să fie mai departe ? SATIN : (*plimbându-se*) Fleacuri ! De cine să se teamă omul ?

BARONUL : Știi, de când mă țin minte... dintotdea-una, creierul mi-e învăluit într-o ceață. Niciodată n'am înțeles nimic. Parcă... mi-e și rușine... mi se pare că toată viața n'am făcut altceva decât să-mi schimb hainele... dar pentru ce ? Nu pricep ! Când

mergeam la școală, purtam uniforma unui pension pentru copiii de nobili... dar ce-am învățat acolo? Nu-mi aduc aminte...! Când m'am însurat, am îmbrăcat fracul, apoi halatul... dar mi-am luat o nevastă netrebnică — de ce oare? Habar n'am... După ce mi-am tocat averea, am purtat un surtuc cenușiu și pantaloni roșcați... dar cum m'am ruinat? Nici n'am băgat de seamă... Cât am fost slujbaş la fisc... am purtat uniformă și chipiu cu cocardă... Când mi-am însușit niște bani publici — m'au îmbrăcat în haine de pușcăriaș... pe urmă am pus uite asta... Și totul s'a petrecut ca prin vis... ce zici? E caraghios, nu-i așa?

SATIN: Nu prea... mai degrabă, stupid...

BARONUL: Da... și eu cred că e stupid... Totuși... trebuie să aibe un rost că m'am născut și eu... nu?

SATIN: (râzând) Probabil... Omul se naște pentru o viață mai bună! (Incuvîntând din cap) Așa trebuie să fie!

BARONUL: Muiera asta... Nastia!... A fugit... încotro? Mă duc să văd... unde o fi? Oricum... ea... (Iese. Pauză)

ACTORUL: Tătarule! (Pauză) Cneazule!

(Tătarul întoarce capul)

ACTORUL: Roagă-te... și pentru mine...

TĂTARUL: Ce?

ACTORUL: (mai încet) Roagă-te și pentru mine!

TĂTARUL: (după o clipă de tăcere) Roagă-te singur...

ACTORUL: (se dă repede jos de pe cuptor, se duce la masă. Mâna îi tremură în timp ce-și umple un pahar de votcă, îl bea și iese în tindă aproape fugind) Am plecat!

SATIN: Ei, mă cabotinule! Încotro! (Fluieră. Intră Bubnov și Medvediev, îmbrăcat într-o cațaveică de femeie; amândoi sunt cam amețiți de băutură. Bubnov ține într-o mână o legătură de covrigi, în cealaltă — câțiva peștișori uscați, are o sticlă de votcă la subțioară și alta în buzunarul surtucului)

MEDVEDIEV: Cămila e un fel de măgar. Numai că n'are urechi...

BUBNOV: Isprăvește! Tu semeni cu un măgar.

MEDVEDIEV: Cămila n'are de fel urechi... ea aude cu nările.

BUBNOV: (către Satin) Dragul meu! Te-am căutat prin toate birturile și cărciumile! Ia sticla, că eu am toate mâinile ocupate...

SATIN: N'ai decât să pui covrigii pe masă și ai să-ți liberezi o mână...

BUBNOV: Ai dreptate! Ah cine-mi ești... Măi, vardistule! Ai văzut, ai? E deștept foc!

MEDVEDIEV: Toți pungașii sunt deștepți... Lasă că știu eu! Ei nu pot trăi fără deșteptăciune. Un om de treabă poate fi și prost, însă omul necinstit — trebuie neapărat să aibă minte. Cât despre cămilă, tu n'ai dreptate... cămila e un animal de călărie... n'are coarne... și nici dinți...

BUBNOV: Unde-s ceilalți? Dece nu-i lume aici? Ei, dă-te jos... fac cinste! Cine-i acolo în colț?

SATIN: Încă nu ți-ai băut toți gologanii? Popândăule!

BUBNOV: Mai am puțin și am isprăvit! De astă dată am adunat un capital cam slăbuț... Gușatul! Unde-i Gușatul?

CLEȘCI: (se apropie de masă) Nu-i aici...

BUBNOV: M-u-rrr! Javră! Brriu, brliu, brliu! Curcanule! Nu lătra, nu mârâi! Bea serios, petrece din gros, nu lăsa nasu'n jos... Vă fac eu cinste la toți! Fraților, tare-mi place să fac cinste! Ei, de-aș

fi bogat... aş deschide o cârcjumă... să bea toată lumea pe gratis! Zău, așa! Cu muzică și guriști... Să vină oricine, să bea, să mănânce, să asculte muzică... să uite de necazuri! Orice om sărac... să poștească la cârciuma mea și să petreacă pe gratis! Satin! Ție ți-aș spune... poftim jumătate din capitalul meu! Iacă așa!

SATIN: Mai bine dă-mi acum tot ce ai în buzunar...

BUBNOV: Tot capitalul? Chiar acum? Na, ține o rublă! Mai na... încă douăzeci de copeici... na și câțiva gologani de cinci copeici... na și de două copeici... ține tot!

SATIN: Bun! Lasă că ți-i păstrez eu mai bine... Am să joc pe ei și...

MEDVEDIEV: Sunt martor că i-ai dat banii în păstrare... în sumă de... câți erau?

BUBNOV: Tu? Tu ești o cămilă... Ce ne trebuie nouă martori...

ALIOȘCA: (intră desculț) Fraților! Mi s'au udat picioarele!

BUBNOV: Hai să-ți uzi gâttelejul... Asta-i singurul leac! Să știi că-mi placi... cânti și joci... de ți-e mai mare dragul! Dar rău faci că bei! Asta nu-i sănătos... băutura îți face rău!...

ALIOȘCA: Bine zici, se vede pe tine! Numai când ești beat semeni și tu a om... Clești! Mi-ai reparat acordeonul? (Cântă și joacă)

*Eh, nu te uita la botul meu,
Că-s băiat frumos eu — zău!
Când cumătra mea mă vede
După mine se repede!*

Mi-a intrat frigul în oase, fraților! Brr, ce ger!

MEDVEDIEV: Mm... ce te faci dacă te'nreb cine-i cumătra?

BUBNOV: Lasă-l în pace! Acum s'a zis cu tine... Nu mai ești curcan... s'a isprăvit! Nici vardist, nici unchi nu mai ești...

ALIOȘCA: N'ai rămas decât bărbatul mătușii...

BUBNOV: O nepoată de-a ta e la pușcărie, iar cealaltă e pe moarte...

MEDVEDIEV: (cu mândrie) Minți! Nici vorbă să fie pe moarte, e dispărută fără urmă!

(Satin râde cu hohote)

BUBNOV: Tot una, frate! Fără nepoate, nu mai ești unchi!

ALIOȘCA: Excelența voastră! Ajutor de băgător de seamă la fabrica de întors fesuri!

*Ce de-a bani are cumătra,
Iar eu n'am niciun pitac!
Dar eu sunt flăcău de viață,
Și-s cumetrii mele drag!*

Tare-i frig!

(Intră Crivoi Zob, apoi, înainte de sfârșitul actului, încă vreo câțiva bărbați și câteva femei care se desbracă și se culcă, bodogănind, pe laviță)

CRIVOI ZOB: Bubnov! Dece ai șters-o?

BUBNOV: Hai încoa! Șezi... hai să cântăm, frate!

Cântecul care-mi place mie... vrei?

TATARUL: Acum e noapte, trebuie să dormim! Ziua cântați cât vă place!

SATIN: Lasă cneazule nu-i nimic! Vino și tu încoa!

TATARUL: Cum nu-i nimic? O să faceți tărăboi...

Când se cântă se face tărăboi...

BUBNOV: (ducându-se la el) Cneazule! Ce-ți face mâna? Ți-au tăiat-o?

TATARUL : Dece s'o taie ? Să vedem... poate că nu trebuie s'o taie... Doar mâna nu-i de fier, nu-i mare scofală s'o tai...

CRIVOI ZOB : Vai de capul tău, Asan ! Fără mână n'o să mai fii bun de nimic ! La cei de teapa noastră n'au preț decât mâinile și spinarea... Fără mână nu ești om ! Nu faci nici două parale !... Hai să bei votcă... fără multă vorbă !

CVAȘNIA : (*intră*) Vai dragii mei chiriași ! Nici nu vă închipuiți ce-i afară ! E un frig și o zloată... Da' vardistul meu e aici ? Măi, curcane !

MEDVEDIEV : Aici sunt !

CVAȘNIA : Iar îmi terfelești scurteica ? Mi se pare că te-ai și pilit, ai ? Frumos îți șade !

MEDVEDIEV : De, azi e onomastica lui Bubnov... și apoi e frig... zloată...

CVAȘNIA : Îți dau eu ție... zloată ! Lasă șotiile... Ia poștește la culcare...

MEDVEDIEV : (*se duce către bucătărie*) Pot să mă duc și la culcare... chiar mi-e somn... e și târziu !

SATIN : Ce ai cu el... dece-l tot bruftuluiești ?

CVAȘNIA : Altfel nu merge, dragă. Un om ca ăsta trebuie să știe de frică. Când m'am hotărît să trăesc cu el, mi-am zis că o să am și eu un folos de pe urma lui... că de, e militar și eu o biată femeie singură n'o s'o scot la capăt cu niște scandalagii ca voi... Și când colo, el s'a pus pe băutură ! Asta-mi lipsea mie !

SATIN : Ți-ai și găsit omul să te ajute...

CVAȘNIA : Dacă n'am dat peste altul mai bun... Tu n'ai primi să trăești cu mine... lasă că te știu eu ! Și chiar de ai vrea, cu ce m'aș alege ? Intr'o săptămână mi-ai toca la cărți tot ce am, m'ai lăsa pe drumuri !

SATIN : (*râzând cu hohote*) Asta așa-i, coană proprietăreasă că ți-aș toca averea...

CVAȘNIA : Ei vezi ! Alioșca .

ALIOȘCA : Iată-mă !

CVAȘNIA : Ce tot flecărești pe socoteala mea ?

ALIOȘCA : Eu ? Spun tot ! Totul, așa cum este, pe cinstea mea ! Așa muiere, zic, mai rar ! Are pe puțin zece puduri de carne, osânză și oase, dar ce folos, dacă n'are un dram de creier !

CVAȘNIA : Ei, te cam întreci cu gluma ! Am eu creier berechet... Dar dece ai spus că-mi bat vardistul ?

ALIOȘCA : Mi s'a părut că-l bați, și de fapt îl păruiai numai...

CVAȘNIA : (*râzând*) Zevzecule ! Ar trebui să te faci că nu vezi, nu să umbli cu vorbe prin târg. Tu nu știi că rufele murdare se spală în familie ?... Fi-rește că asta pe Abram îl supără... Din pricina ta a și început să bea...

ALIOȘCA : Atunci are dreptate cine zice că și găina bea !

(*Satin și Cleșci rād cu hohote*)

CVAȘNIA : Of, coțcarule ! Ce fel de om mai ești și tu, Alioșca ?

ALIOȘCA : De prima calitate ! Mare șmecher la toate ! La mine ce-i în gușă și'n căpușă ; ce-am avut și ce-am pierdut ?

BUBNOV : (*se duce la patul Tătarului*) Hai la noi ! Degeaba, tot nu te lăsăm să dormi ! O să cântăm toată noaptea ! Gușatule, dă-i drumul !

CRIVOI ZOB : Să cântăm ? Dece nu...

ALIOȘCA : Și eu am să vă cânt din armonică !

SATIN : Să auzim !

TATARUL : (*zâmbind*) Al dracului mai ești, Bubnov... hai, dă și la mine de băut ! Să ne pilim, să chefuim, că nu-i vremea să murim !

BUBNOV: Toarnă-i Satin! Stai jos, Gușatule! Ei fraților! Parcă mult îi trebuie omului? Am băut puținel și iaca, m'am inveselelit! Gușatule!... Dă-i drumul!... Știi, cântecul care-mi place mie! Am chef să cânt... și să plâng!...

CRIVOI ZOB: (*începe să cânte*)

Soarele răsare-apune

BUBNOV: (*îi ține isonul*)

Beznă'n temniță-i mercur...

(Ușa se deschide brusc)

BARONUL: (*strigă din prag*) Hei... băieți! Săriți... veniți încoa! Colo pe maidan... Actorul... s'a spânzurat!

(Tăcere. Se uită cu toții la Baron. În spatele lui apare Nastia, cu ochii holbați. Ea se duce încet spre masă)

SATIN: (*încet*) Eh... ne-a stricat tot cheful... tâmpitul!

Cortina

„AZILUL DE NOAPTE“ („LA FUND“)

A apărut pentru prima oară în volum separat, cu titlul „La fundul vieții“ în editura lui Marhlevski dela München, fără a se indica anul; apoi sub titlul „Azilul de noapte“, în editura asociației „Znanie“, Petersburg, 1903. Ediția dela München s'a pus în vânzare la sfârșitul lui Decembrie 1902, iar cea dela Petersburg la 31 Ianuarie 1903. Cartea a fost neobișnuit de cerută: întregul tiraj al primei ediții dela Petersburg, în număr de 40.000 de exemplare, s'a epuizat în două săptămâni; la sfârșitul anului 1903 se vânduseră peste 75.000 de exemplare. Nicio operă literară nu se bucurase până atunci de un asemenea succes.

Intenția de a scrie piesa „Azilul de noapte“ („La fund“) s'a născut chiar la începutul anului 1900. În primăvara acestui an, în Crimeia, M. Gorchii i-a povestit lui C. S. Stanislavski conținutul piesei pe care avea de gând s'o scrie. „În prima versiune rolul principal îl avea un fecior de casă mare, care, mai mult decât la orice pe lume, ținea la gulerul cămășii lui de frac — unica sa legătură cu viața de altădată. În încăperile azilului era înghesuială, locatarii se înjurau, atmosfera era înveninată de ură. Actul al doilea se încheia printr'o neprevăzută razie polițienească de noapte. Vestea acestei descinderi umplea de panică întregul furnicar care începea să se agite, grăbindu-se să dosească lucrurile furate. Dar în actul al treilea venea primăvara, era soare, natura reînvia și locatarii ieșeau din atmosfera aceea puturoasă, afară, la aer liber, să lucreze pământul, cântând voioși, sub razele călduțe ale soarelui și uitând de ura care mocrise între ei“¹⁾.

1) C. S. Stanislavski — Viața mea în artă, Moscova — Leningrad, 1941, pag. 330; vezi 1 ed. Cartea Rusă, 1931, pag. 319.

La mijlocul lui Octombrie 1901, Gorchii îi împartăsește lui C. P. Piatnițchi că are intenția să scrie un „ciclu de drame” compus din patru piese. Fiecare din ele va înfățișa o anumită pătură a societății din Rusia. Despre ultima dintre ele se spune în scrisoare următoarele: „Și încă una: despre haimanale — un Tătar, un Evreu, un actor, proprietăreaș a unui azil de noapte, hoți, un polițist, prostituate. Va fi ceva îngrozitor. Am terminat deja planurile, văd înaintea ochilor chipuri, siluete, aud glasuri, replici, motivarea acțiunilor — totul e limpede, e cât se poate de limpede!” (Arhiva lui A. M. Gorchii).

M. Gorchii a început să scrie „Azilul de noapte” abia la sfârșitul anului 1901, în Crimeia. În amintirile sale despre L. N. Tolstoi, M. Gorchii povestește că i-a citit lui L. Tolstoi, în Crimeia fragmentele redactate din această piesă. În primăvara anului 1902 M. Gorchii a citit primele două acte ale piesei lui V. I. Nemirovici-Dancenco.

La Arzamas, unde M. Gorchii a sosit în 2 Mai 1902, el continuă să lucreze intens la piesă. La 15 Iunie el trimite piesa terminată și transcrisă pe curat lui C. P. Piatnițchi, la Petersburg.

După ce a primit dela Petersburg copiile dactilografiate ale textului, împreună cu manuscrisul, M. Gorchii a revizuit textul piesei și a introdus o serie de completări foarte importante. La 25 Iulie un exemplar al piesei a fost expediat din nou la Petersburg editurii „Znanie”. M. Gorchii trimite un alt exemplar lui A. P. Cehov. Ulterior această dramă nu a mai fost revăzută de autor.

În cursul procesului de creație a piesei, titlul ei s'a schimbat de câteva ori. În manuscris piesa a fost intitulată succesiv: „Bez solnța” („Fără soare”), „Nocilejca” („Azilul de noapte”), „Dno” („Fundul”), „Na dne jizni” („La fundul vieții”). Ultimul titlu s'a păstrat până și pe copia definitivă dactilografiată și corectată de autor, chiar și în ediția tipărită la München. Titlul definitiv — „Na dne” — a apărut întâia oară abia pe afișele Teatrului de Artă din Moscova.

La 10 August 1902, Vl. I. Nemirovici-Dancenco s'a dus să-l vadă pe Gorchii la Arzamas și aci a primit dela el un exemplar al piesei. Autorul a citit-o artiștilor Teatrului de Artă la Moscova, în 6 Septembrie.

Reprezentarea piesei pe scenele teatrelor din Rusia a întâmpinat piedici serioase din partea cenzurii teatrelor. La început, piesa a fost interzisă categoric. „Am fost nevoit să plec la Petersburg — scrie Vl. I. Nemirovici-Dancenco — să apăr aproape fiecare frază, să fac concesii serășnind din dinți ca până la urmă să nu obțin decât autorizația pentru Teatrul de Artă,

„Dintr'o serie de convorbiri avute cu profesorul Zveriev, directorul de atunci al Direcției presei, am rămas cu impresia că piesei i s'a dat drumul numai pentru că autoritățile au fost convinse de căderea ei sigură”. („Gorchii”, culegere sub îngrijirea lui I. Gruzdiev, M. L. 1928, pag. 151—152). Celelalte teatre primeau autorizația de a reprezenta piesa numai în mod excepțional și de fiecare dată numai cu o „intervenție specială” fie a autorităților locale, fie a „Asociației teatrale din Rusia”. De fapt, până în Aprilie 1905, neoficial, piesa a fost interzisă.

Pentru a nimici sau a slăbi măcar tendința revoluționară a piesei, cenzura teatrelor a tăiat fragmente mari din ea și a făcut unele schimbări.

Piesa a fost reprezentată pentru prima oară la 18/31 Decembrie 1902 pe scena Teatrului de Artă din Moscova. „Spectacolul a avut un succes răsunător. Regizorii, actorii, ...și, în sfârșit, chiar Gorchii, au trebuit să apară neîncetat la rampă, la aplauze¹⁾”.

Piesa „Azilul de noapte” a fost tradusă în multe limbi străine și, încă din anul 1903, ea a fost reprezentată cu un succes uriaș pe scenele tuturor orașelor mari din lume. În 1903, la Sofia, piesa a stârnit o furtunoasă demonstrație pe străzile orașului.

În numeroase articole și scrisori M. Gorchii dă o serie de lămuriri asupra piesei.

„Monologul lui Satin despre om ca singurul adevăr, e palid, — îi scrie el lui C. P. Piatnițchi la 15 Iulie 1902. — Totuși, afară de Satin, n'avea cine să-l spună, iar el nu-i în stare să-l spună într-o formă mai vie. Și așa monologul acesta e destul de străin de limbajul lui Satin. — Totuși — n'ai ce-i face!” (Arhiva lui A. M. Gorchii).

În 1928, M. Gorchii scrie ostașilor roșii din Cursc:

«Tovarăși! Mi-ați pus întrebarea: „Dece în piesa „Azilul de noapte” nu este nicio chemare la răscoplă?”

«Această chemare poate fi auzită în cuvintele lui Satin, în aprecierea lui asupra omului. Pe vremea aceea, în anul 1901, când am scris această piesă, eu știam deja că „poporul nu este un întreg omogen, — cum propovăduiau „narodnicii” — ci prin structura de clasă a statului este împărțit, împărțit în „pături” care se dușmănesc, în grupuri sociale. Tabloul unei vieți în care oamenii se împart în „eroi și gloată”, deasemenea nu mă putea mulțumi. Eu voiam — și vreau — să văd în toți oamenii, eroi ai muncii creatoare, constructori ai unor forme noi de viață

1) C. S. Stanislavski — Viața mea în artă. (Moscova — Leningrad 1941 pag. 335; vezi și ed. Cartea Rusă, 1951, pag. 323.

liberă. Trebuie să trăim așa, încât fiecare dintre noi, cu toate deosebirile individuale dintre oameni, să se simtă om, egal cu toți ceilalți și cu oricare altul. Aceasta se poate realiza numai după ce oamenii vor desființa proprietatea individuală, izvorul dușmăniei dintre ei, izvorul tuturor nenorocirilor și monstruozițităților. Cu alte cuvinte: aceasta se poate realiza numai în orânduirea socialistă.

«E dela sine înțeles că nu puteam pune propaganda fătășă a socialismului în gura unor oameni striviți de viață, incapabili de muncă, gata să accepte orice fel de consolare. Pe consolatori, pe cei ce propovăduiesc împăcarea cu viața, îi socotesc dușmanii mei, oricine ar fi ei: fie că sunt oameni cu credința în Dumnezeu, fie că sunt scriitori de teapa americanului O. Henry...

«Totuși din cuvintele de mângâiere ale șiretului Luca, Satin trage concluzia sa asupra valorii fiecărui om». (Arhiva lui A. M. Gorchii).

După instaurarea Puterii Sovietice, M. Gorchii, reluând tema și personagiile piesei „Azilul de noapte“, a lucrat la un scenariu intitulat „Calea ce duce la fund“. Scenariul a rămas neterminat.

După cum menționează N. C. Crupscaia, în amintirile ei, „Azilul de noapte“ intră în rândul pieselor care-i plăceau lui V. I. Lenin. Insuși V. I. Lenin îi scria mamei sale, M. A. Ulianova, încă la 4 Februarie 1903: «Am fost odată la teatrul german — tare aș vrea să văd la Teatrul rus de Artă piesa „Azilul de noapte“» (V. I. Lenin, Scrisori către familie, M.—L. 1934, pag. 290). Această dorință a lui V. I. Lenin s'a realizat deabia după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. (N. C. Crupscaia „Amintiri despre Lenin“, 1930, pag. 37).

Piesa „Azilul de noapte“ a fost inclusă în toate edițiile operelor complete.

În ediția de față, ea s'a tipărit după textul dactilografiat, revăzut de autor în 1902.